

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
ADMINISTRACINĖS TEISĖS IR PROCESO KATEDRA**

RIMA MIKLYTĖ

Teisės ir valdymo dieninių studijų programos studentė

**VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ VYKDYMAS ELEKTRONINĖJE ERDVĖJE
Magistro baigiamasis darbas**

**Darbo vadovas –
Lekt. Violeta Kosmačaitė**

**Mokslinis konsultantas –
Dr. Vytautas Šulija**

VILNIUS, 2009

TURINYS

Ivadas.....	3
1. Informacijos šaltinių ir teisės aktų, reglamentuojančių elektroninius viešuosius pirkimus, apžvalga:	
1.1 Informacijos apie elektroninius viešuosius pirkimus šaltiniai.....	8
1.2 Teisės aktai, reglamentuojantys elektroninius viešuosius pirkimus.....	12
2. Elektroninių viešųjų pirkimų teisinio reglamentavimo ypatumai:	
2.1 Elektroninių viešųjų pirkimų sąvokos problema.....	19
2.2 Praktinės situacijos analizė.....	22
2.3 Elektroninis aukcionas.....	27
2.4 Dinaminė pirkimų sistema.....	32
2.5 Praktikoje pasitaikančios problemos.....	33
Išvados.....	41
Pasiūlymai.....	43
Naudotų informacijos šaltinių sąrašas.....	44
Santrauka.....	48
Summary.....	49
Priedai.....	51

IVADAS

Magistrinio baigiamojo darbo aktualumas ir naujumas. 2009 metais priėmus naujus Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimus, buvo žengtas pirmas žingsnis link viešųjų pirkimų vykdymo elektroninėje erdvėje. Nuo 2009 metų rugsėjo 1 dienos, įsigaliojus įstatymo pakeitimams, elektroninių viešųjų pirkimų vykdymas tapo privalomas. Kiekvienai perkančiajai organizacijai atsirado pareiga vykdyti 50 % viešųjų pirkimų elektroninėje erdvėje (skaičiuojant nuo bendros perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų vertės).

2009 metų trečią ketvirtį Lietuvoje buvo vykdomi 1769 viešieji pirkimai, kurių vertė siekia 1 027 393,04 tūkstančius Lt.¹. Vadinasi elektroninėje erdvėje turėjo būti vykdomi viešieji pirkimai, kurių vertė turėjo siekti 513 696,52 tūkstančius litų. 2009 metų pirmą ketvirtį buvo įvykę tik 2 elektroniniai viešieji pirkimai². Iki 2009 metų lapkričio 24 dienos tokių pirkimų jau buvo vykdoma ir yra įvykę 434, iš kurių 279 pirkimai buvo skelbiami³. Įvykusių elektroninių viešųjų pirkimų skaičius palaipsniui didėja.

Įvertinus tai, kad neseniai įtvirtintas viešųjų pirkimų vykdymo privalomas, tokių pirkimų vertė sieks daugiau nei pusę visų vykdomų viešųjų pirkimų vertės, todėl viešųjų pirkimų vykdymo elektroninėje erdvėje tema yra ypatingai aktuali.

Problemos formulavimas: Prievolės vykdyti viešuosius pirkimus elektroninėje erdvėje įtvirtinimas reiškia ir tai, kad sudarytos tikrai visos sąlygos sklandžiam elektroninių viešųjų pirkimų vykdymui? Ar teisės aktai yra pritaikyti tokių pirkimų vykdymui?

Elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo praktikos yra ypatingai mažai, todėl priimti teisės aktų pakeitimai rėmėsi iš esmės teoriniais aspektais. Taip pat pažymėtina ir tai, kad teisės aktai šių pirkimų vykdymą reglamentuoja tik iš dalies. Pastebimas išsamesnio reglamentavimo trūkumas. Kaip nurodo Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Elektroninių viešųjų pirkimų plėtros ir palaikymo poskyrio vedėjas: „Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimai įtvirtino pareigą perkančiosioms organizacijoms vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus, tačiau atidžiau panagrinėjus patį įstatymo tekstą akivaizdu, kad su keliom nedidelėm išimtim, visas dėmesys skirtas tradicinėmis priemonėmis atliekamiems viešiesiems pirkimams. Vien pareigos nustatymas, tačiau reglamentavimo netikslinimas, nėra ypatingai teigiamas veiksnys. Ta pati situacija kartojasi ir 17 bei

¹ <http://www.vpt.lt/admin/uploaded/2009/paslaugos/2009m.IIIketvirtis.doc>. Prisijungimo laikas: 2009-12-01.

² http://www.google.lt/url?sa=t&source=web&ct=res&cd=4&ved=0CBQQFjAD&url=http%3A%2F%2Fwww.lrvk.lt%2Fbylos%2Fskelbimai%2Fviesieji-pirkimai%2FG-6949.pdf&rct=j&q=r.+miklyt%C4%97&ei=1-ErS7DkBNPr-AbSy8SUBg&usg=AFQjCNEOkY1YoMpNLT_0Pxx31ueqGdm8ww. Prisijungimo laikas: 2009-12-01.

³ 2 priedas.

18 direktyvose, kuriose nežiūrint į tai, kad akcentuojami elektroninėmis priemonėmis vykdomi viešieji pirkimai, tačiau pačiame direktyvos tekste, tokiems pirkimams nėra skiriamas pakankamas dėmesys.“⁴.

Pradėjus vykdyti tokius pirkimus praktikoje išryškėjo ne viena neaiški situacija su kuria susiduria perkančiosios organizacijos. Ėmė ryškėti tokios problemos, kaip:

- Elektroninio viešojo pirkimo sąvokos neaiškumas. Nežiūrint į tai, kad Viešųjų pirkimų įstatymas numato pareigą perkančiosioms organizacijoms vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus, Lietuvoje nėra tiesiogiai įtvirtinto aiškaus elektroninių viešųjų pirkimų apibrėžimo. Tampa sudėtinga nustatyti, koks pirkimas yra elektroninis, o koks pirkimas bus laikomas tradicinių viešuoju pirkimu, tačiau taip pat atliktu naudojant elektronines priemones, pavyzdžiui, elektroninį pašta;

- Teisinės ir metodologinės problemos – teisės aktuose bei metodinėje medžiagoje yra elektroninių pirkimų vykdymo reglamentavimo spragų ir/ar netikslumų, su kuriais susiduria perkančiosios organizacijos vykdydamos elektroninius viešuosius pirkimus. Dažnai susiklosto situacija, kai teisės normos ir realios perkančiosios organizacijos galimybės nesutampa.

Tyrimo objektas – elektroniniai viešieji pirkimai. Teisinės, metodologinės, praktinės problemos su kuriomis susiduriama vykdant elektroninius viešuosius pirkimus.

Tyrimo dalykas – elektroninių viešųjų pirkimų sąvokos problema, literatūra, teisės aktai, reglamentuojantys elektroninius viešuosius pirkimus, teisinių problemų identifikavimas, galimų sprendimo būdų nustatymas.

Kadangi bendrai bet kokio tyrimo tikslas yra patvirtinti, atmesti, arba patikslinti tam tikrą idėją, koncepciją, išspręsti teorinę, juridinę ar praktinę veiklos problemą, pagrįsti jų sprendimus loginiais argumentais, įrodymais ar empiriniais tyrimais, tad formuojamas **tyrimo tikslas** – esamų informacijos apie elektroninius viešuosius pirkimus šaltinių, teisės aktų, reglamentuojančių tokių pirkimų vykdymą, analizė, elektroninių viešųjų pirkimų sąvokos aiškinimas, praktinių problemų identifikavimas, siekiant nustatyti pagrindinius trūkumus ir pasiūlyti galimus jų sprendimo būdus.

Pagrindiniam tikslui pasiekti keliami tokia **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti šaltinius, teikiančius informaciją apie elektroninius viešuosius pirkimus.
2. Išanalizuoti teisės aktus, reglamentuojančius elektroninius viešuosius pirkimus, pagrindines nuostatas, reikalavimus.

⁴ 2 priedas.

3. Viešųjų pirkimų vykdomų elektroninėje erdvėje sąvokos analizė, kuri padės tiksliau apibrėžti tyrimo objektą. Koks pirkimas vykdomas elektroninėje erdvėje bus laikomas elektroniniu viešuoju pirkimu.
4. Pateikti praktinį pavyzdį. Praktinės situacijos aprašymas leis išryškinti elektroninių viešųjų pirkimų teisinio reglamentavimo ypatumus. Tokių ypatumų atskleidimas leis tiksliau identifikuoti teisines ir metodologines problemas su kuriomis susiduria perkančiosios organizacijos vykdydamos elektroninius viešuosius pirkimus.
5. Pasiūlyti dažniausiai kylančių problemų galimus sprendimų būdus, siekiant užtikrinti kuo sklandesnį tokių pirkimų vykdymą.

Magistro baigiamajame darbe bus naudojamos Lietuvos respublikos viešųjų pirkimų įstatyme bei kituose teisės aktuose, nurodytoje literatūroje vartojamos sąvokos:

- ✓ Viešasis pirkimas – „<...> perkančiosios organizacijos atliekamas ir šiuo įstatymu reglamentuojamas prekių, paslaugų ar darbų pirkimas, kurio tikslas – sudaryti viešojo pirkimo–pardavimo sutartį“⁵.
- ✓ Elektroniniai viešieji pirkimai – „<...> viešieji pirkimai, vykdomi elektroninėmis priemonėmis, naudojant Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą ar kitas sistemas.“⁶ Tačiau ši sąvoka yra neišsami ir vykdant viešuosius pirkimus išryškėja problema: ar visas procesas įskaitant sutarties sudarymą turi būti vykdomas elektroninėmis priemonėmis, ar tiesiog užtenka pasiūlymo pateikimo per elektroninę sistemą. Nes ne visi pirkimai vykdyti elektroninėje erdvėje yra laikomi elektroniniais viešaisiais pirkimais, todėl šiame darbe viešųjų pirkimų vykdymas elektroninėje bus traktuojamas siaurąja prasme, toks pirkimas bus prilyginamas elektroniniam viešajam pirkimui, siekiant tyrimo objekto apibrėžtumo.
- ✓ Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema – „<...>Viešųjų pirkimų tarnybos tvarkoma informacinė sistema, skirta:
 - 1) suteikti elektronines priemones viešųjų pirkimų skelbimams ir ataskaitoms teikti bei tvarkyti;
 - 2) suteikti elektronines priemones viešųjų pirkimų procedūroms atlikti;
 - 3) informacijai apie viešuosius pirkimus skelbti internete.“⁷.

⁵ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas // Valstybės žinios, 1996, Nr. 84 -2000; 2005, Nr. 4-102. 2 straipsnio 29 dalis;

⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1332 „Dėl Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijos patvirtinimo“// Valstybės žinios, 2009, Nr. 127-5496, 6 punktas

⁷ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas ...ten pat. 2 straipsnio 4 dalis;

- ✓ Viešųjų pirkimų tarnyba – „<...> viešųjų pirkimų politiką įgyvendinanti ir prižiūrinti, kaip laikomasi šio įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaiga, veikianti pagal šį ir kitus Lietuvos Respublikos įstatymus, teisės aktus, tarptautinius įsipareigojimus, savo nuostatus ir finansuojama iš valstybės biudžeto. Viešųjų pirkimų tarnybos nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.“⁸.

Tyrimo hipotezės:

1. Elektroninis viešasis pirkimas vien tik elektroninis procesas, kuris vykdomas naudojant Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą ar kitas sistemas ir visos pirkimo procedūros, įskaitant viešojo pirkimo sutarties sudarymą, atliekamos tik elektroninėje erdvėje.
2. Teisės aktų normos yra pritaikytos elektroninių viešųjų pirkimų vykdymui.

Tyrimo metodai. Magistro baigiamojo darbo iškeltiems uždaviniams įgyvendinti, tyrimo metu bus naudojami įvairūs teoriniai ir empiriniai metodai:

1. Sisteminės analizės metodas bus naudojamas analizuojant konkrečias teisės normas, reglamentuojančias viešųjų pirkimų vykdymą elektroninėje erdvėje .
2. Dokumentų analizės metodas bus taikomas, analizuojant elektroninius viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus (direktyvas, įstatymus, poįstatyminius aktus), nustatančius viešųjų pirkimų vykdymo tvarką, keliamus reikalavimus bei kitus informacijos šaltinius. Siekiant geriau suvokti elektroninių viešųjų pirkimų teisinį reglamentavimą.
3. Apibendrinimo metodas bus pasitelkiamas apibendrinti naudotai literatūrai, teisės aktų normas elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo tema, kai darbo pabaigoje bus daromos galutinės išvados, formuluojami darbo teiginiai.
4. Lyginamasis istorinis metodas bus naudojamas siekiant nustatyti viešųjų pirkimų teisės aktų keitimo dinamiką. Šis metodas bus pasitelkiamas analizuojant esamus ir buvusius teisės aktus, metodinę medžiagą, susijusią su elektroniniais viešaisiais pirkimais.
5. Statistinės analizės metodas naudojamas analizuojant statistinius duomenis apie elektroninius viešuosius pirkimus (įvykdytų elektroninių viešųjų pirkimų skaičių).
6. Loginis tyrimo metodas taikomas viso darbo metu – analizuojant elektroninius viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus.

⁸ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas ...ten pat. 8 straipsnio 1 dalis.

7. Ekspertų apklausos metodas bus naudojamas, siekiant gauti ekspertų nuomonę apie susiklostančias problemas vykdant viešuosius pirkimus elektroninėje erdvėje.

Iškilus poreikiui, bus pasitelkiami ir kiti tyrimo metodai.

Magistro darbą sudaro: turinys, įvadas, du pagrindiniai skyriai, suskirstyti į poskyrius (pirmajame skyriuje bus aptariami informacijos šaltiniai, teisės aktų sistema, antroje dalyje analizuojama elektroninių viešųjų pirkimų sąvoka, praktinė situacija, praktinės problemos), išvados, pasiūlymai, literatūros sąrašas, santrauka, priedai.

Raktiniai žodžiai: viešieji pirkimai, elektroniniai viešieji pirkimai, Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema, elektroninis aukcionas, dinaminė pirkimų sistema.

1. INFORMACIJOS ŠALTINIŲ IR TEISĖS AKTŲ, REGLAMENTUOJANČIŲ ELEKTRONINIUS VIEŠUOSIUS PRIKIMUS, APŽVALGA

1.1. Informacijos apie elektroninius viešuosius pirkimus šaltiniai

Vis dažnesnė situacija, kai viešieji pirkimai minimi naujame, informacinių technologijų kontekste. Jau Viešųjų pirkimų įstatymo 2005 metų redakcijoje buvo minimos visiškai naujos ir tik elektroninėje erdvėje vykdomos procedūros: elektroninis aukcionas bei dinaminė pirkimų sistema. Teoriškai viešieji pirkimai vykdomi elektroninėje erdvėje nėra visiškai naujovė, tačiau praktikoje tokie pirkimai nebuvo vykdomi. Įsigaliojus naujoms Viešųjų pirkimų įstatymo pataisoms, elektroninių viešųjų pirkimų vykdymas tapo privalomas, tai sukuria mokslinės bei teisinės informacijos poreikį.

Šiame skyriuje bus analizuojama, kokie šaltiniai pateikia informaciją apie elektroninius viešuosius pirkimus. Atsiradus pareigai vykdyti viešuosius pirkimus elektroninėje erdvėje atsirado ir natūralus viešųjų pirkimų dalyvių informacijos poreikis. Siekiant pradėti vykdyti viešuosius pirkimus elektroninė erdvėje būtina gauti ir informacijos apie tokių pirkimų ypatumus. Kyla klausimas, kokie informacijos šaltiniai gali pateikti išsamiausią ir naudingiausią informaciją, kuri padės perkančiosioms organizacijoms tinkamai vykdyti ir suprasti elektroninius viešuosius pirkimus, padės įsigilinti į šią visiškai naują sritį, lengviau suprasti šių pirkimų specifiką?

Atlikus informacijos apie elektroninius viešuosius pirkimus šaltinių analizę, autoriaus nuomone, galima išskirti tokius pagrindinius informacijos apie elektroninius viešuosius pirkimus šaltinius:

- Teisės aktai (direktyvos, Viešųjų pirkimų įstatymas, Vyriausybės nutarimai, Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus įsakymai (tvarkos, metodikos) ir kiti teisės aktai, kuriuose minimi elektroniniai viešieji pirkimai). Pagrindinis šaltinis, vykdant elektroninius viešuosius pirkimus, tai yra teisės aktai, kurie ne tik imperatyviai nustato tokių pirkimų vykdymo tvarką, tačiau ir rekomendacinio pobūdžio teisės normos, padeda gauti naudingos informacijos.

Nekyla abejonės, kad pagrindinis teisės aktas, kuriuo turi vadovautis perkančioji organizacija yra Viešųjų pirkimų įstatymas. Tačiau ir kiti teisės aktai apibrėžia elektroninius viešuosius pirkimus. Plačiai viešųjų pirkimų ypatumus atskleidžia viešųjų pirkimų plėtros strategija. Taip pat didelę naudą teikia ir rekomendacinio pobūdžio teisės aktai: metodikos, rekomendacijos, standartiniai dokumentai, elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo vadovas.

Primas žingsnis, siekiant tinkamo ir sklandaus elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo yra teisės aktų analizė.

- Teismų praktika. (Tarptautinio teisingumo teismo, Lietuvos). Šiuo metu nėra susiformavusios tokio pobūdžio teismų praktikos, tačiau, augant tokių pirkimų skaičiui, turėtų padaugėti ir ginčų, susijusių su elektroniniais viešaisiais pirkimais.

- Oficialių įstaigų interneto svetainės: Europos Komisijos tinklalapyje, skiltyje Vidaus rinka → viešieji pirkimai, http://ec.europa.eu/index_en.htm. Svetainė pateikia informaciją tiek apie Europos Sąjungos teisės aktus, reglamentuojančius elektroninius viešuosius pirkimus, ataskaitas, elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimo planus. Pateikiama informacija nėra itin smulkiai detalizuojama šalies lygmeniu. Detalesnė informacija, pritaikyta Lietuvos viešųjų pirkimų sistemai, pateikiama Viešųjų pirkimų tarnybos interneto svetainė, www.vpt.lt. Tinklalapyje pateikiami teisės aktai, dažniausiai užduodami klausimai, kurie ypatingai palengvina perkančiųjų organizacijų darbą, apibrėžiamos dažniausiai pasitaikančios klaidos, taip pat minėtoje svetainėje pateikiama mokomoji medžiaga, susijusi su elektroninių viešųjų pirkimų vykdymu, seminarų apie elektroninius viešuosius pirkimus medžiaga, taip pat Viešųjų pirkimų tarnybos leidžiamas „Informacinis biuletėnis“. Kitas šaltinis būtų Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos tinklalapis www.ukmin.lt, be teisinės aktų, tinklalapyje pateikiama „Lietuvos viešųjų pirkimų tobulinimo ir plėtros strategija“ studija;

- Užsienio šalių (Lietuvos) autorių vadovėliai, įvairių konferencijų medžiaga, leidžiami moksliniai žurnalai, leidiniai. Autoriaus nuomone, mokslinės literatūros aprašančios viešųjų pirkimų vykdymą elektroninėje erdvėje lietuvių kalba yra ypatingai mažai, tačiau nesunkiai randami užsienio autorių darbai, nagrinėjantys elektroninius viešuosius pirkimus.

Elektroninius viešuosius pirkimus nagrinėja autoriai: Bovis Christopher, knygoje „EU public procurement law“, analizuoja Europos Sąjungos viešųjų pirkimų problematiką, atskleidžia elektroninių viešųjų pirkimų aspektus viešųjų pirkimų direktyvų⁹ kontekste, dažnai tiesiog atkartojant pačių direktyvų nuostatas; Sue Arrowsmith „Public procurement law review“, knygoje, kaip ir prieš tai minėto autoriaus leidinyje, iš esmės nagrinėja elektroninius viešuosius pirkimus viešųjų pirkimų direktyvų kontekste, tačiau pateikiama kiek daugiau informacijos. Tačiau apie elektroninius viešuosius pirkimus informacijos minėtuose leidiniuose informacijos pateikiama pakankamai mažai. Siekiant detalesnės elektroninių viešųjų pirkimų analizės, ypatumų atskleidimo, šie šaltiniai išsamios informacijos nepateikia.

⁹ 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB 2004 m. kovo 31 d. koordinuojanti subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, pirkimų procedūras; 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo;

Kitas autorius nagrinėjantis viešuosius pirkimus Trepte Peter-Armin, knygoje „Public procurement in the EU : a practitioner’s guide“, apie elektroninius viešuosius pirkimus, informacija pateikiama kiek detalesnė, tačiau tik Europos Sąjungos lygmeniu.

Vienas įdomesnių ir naudingesnių leidinių būtų *Advancing public procurement: Practices, Innovation and Knowledge-sharing*. Knyga sudaryta iš 2006 Romoje vykusios konferencijos pranešimų. Šioje knygoje nagrinėjami įvairių viešųjų pirkimų praktiniai aspektai, taip pat minimi ir elektroniniai viešieji pirkimai. Privalumai šio leidinio būtų tai, kad pateikiama informacija apie pasiteisinusias pirkimo procedūras (pavyzdžiui, elektroninis aukcionas), minimos kitų šalių praktikoje susiklosčiusios problemos. Praktikos aptarimas ypatingai teigiamas veiksnys, nes Lietuvoje pastebimas praktikos trūkumas. Autoriaus nuomone, šiame leidinyje rasti gerosios praktikos pavyzdžiai gali būti taikomi ir Lietuvoje, tobulinant viešųjų pirkimų sistemą.

Apibendrinus minėtus šaltinius, galima teigti, kad iš esmės minėtuose leidiniuose yra minimi elektroniniai viešieji pirkimai, tačiau daugumos atveju viešųjų pirkimų direktyvų kontekste. Tokia informacija duoda tik bendrą supratimą apie elektroninius viešuosius pirkimus. Autoriaus nuomone, ypatingai pastebimas Lietuvos autorių mokslinės informacijos trūkumas. Yra poreikis, tokios mokslinės literatūros, kuri teiktų detalesnę Lietuvos elektroninių viešųjų pirkimų analizę, atskleistu šalies tokių pirkimų problematiką, trūkumas.

Lietuvių mokslinės informacijos šaltiniuose elektroniniai viešieji pirkimai plačiau analizuojami Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos užsakytoje studijoje „Lietuvos viešųjų pirkimų tobulinimo ir plėtros strategija“¹⁰. Studijoje pateikiama kiek platesnė informacija apie elektroninius viešuosius pirkimus. Pateikiama medžiaga apie kitų šalių elektroninių viešųjų pirkimų sistemas, elektroninių viešųjų pirkimų raida Lietuvoje, bei išdėstomi tokių pirkimų privalumai. Tai vienas iš informacijos šaltinių lietuvių kalba, nagrinėjančių, šia Lietuvos viešųjų pirkimų sistemoje, kol kas, labai retą sritį. Tačiau elektroniniai viešieji pirkimai šioje studijoje taip pat nėra itin nėra išsamiai detalizuojami, trūksta konkrečios teisinės bazės paminėjimo, teisės aktų analizės, tiek Lietuvos teisinės bazės, tiek Europos sąjungos. Elektroniniai viešojo pirkimai minimi ir Viešųjų pirkimų tarnybos leidžiamame informaciniame biuletenyje. Pavyzdžiui, 2008 metų spalio numeryje Nr. 4(26)¹¹ pateikiamas straipsnis bei spaudos pranešimas, apie elektroninių viešųjų pirkimų naudą, patiekiamas informacija apie pirmą, rugpjūčio mėnesį baigtą, elektroninį viešąjį pirkimą, kurį

¹⁰ Studija „Lietuvos viešųjų pirkimų tobulinimo ir plėtros strategija“ // <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc08/VPI-strategija.doc>; prisijungimo laikas: 2009-11-01.

¹¹ Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Informacinis biuletenis, 2008 metų spalio numeris Nr. 4(26)¹¹ // http://www.vpt.lt/admin/uploaded/IB/IB2008_04.pdf;

įvykdė pati Viešųjų pirkimų tarnyba prie LRV. Biuletenyje tai pat pateikiama informacija apie CVP IS kūrimo projektą.

- Populiarieji interneto tinklalapiai. Informacija apie elektroninius viešuosius pirkimus taip pat pateikiama ir populiariosiose interneto svetainėse, kuriuose publikuojami straipsniai su tokiomis antraštėmis, kaip: „Viešieji pirkimai internete: greičiau ir pigiau, bet vis dar korumpuoti“¹², „Ūkio ministerija siūlo įteisinti elektroninius viešuosius pirkimus“¹³, „Baigtas pirmasis elektroninis viešasis pirkimas Lietuvoje“¹⁴ bei kiti panašaus pobūdžio straipsniai, kuriuose elektroniniai viešieji pirkimai minimi ne tik pateikiant bendrą, iš esmės (direktyvos, Studijoje, Informaciniame biuletenyje) atsikartojančią informaciją, apie tokių pirkimų naudą, pagrindinius aspektus, tačiau ir išryškinant problemas. Teigiamas veiksnys, kad vis dėl to įmanoma rasti elektroninių viešųjų pirkimų analizės, tam tikrų problemų nagrinėjimo. Tokio pobūdžio straipsniuose geriausiai atsispindi visuomenės nuomonė, tačiau populiariuose informacijos svetainėse pateiktuose straipsniuose informacijos apie elektroninius viešuosius pirkimus analizė nėra detali, tinkamai argumentuota, todėl ypatingai jaučiamas trūkumas, mokslinės analizės, problemų išryškinimo.

- Valstybės įstaigų oficialiai organizuojami mokymai. Privačių subjektų vykdomuose mokymuose pateikiama informacija. Mokslo įstaigų (universitetai, kolegijos) mokymo programos. Organizuojamuose mokymuose dalyvauja ne vienerius metus praktikos turintys viešųjų pirkimų srityje turintys specialistai. Tokia veikla yra vienas iš veiksnių, formuojančių elektroninių viešųjų pirkimų praktiką.

Apibendrinus pateiktą informaciją, matyti, kad informacijos apie elektroninius viešuosius pirkimus yra pakankamai, tačiau ji yra išskaidyta įvairiuose šaltiniuose. Viešųjų pirkimų dalyviams, susidūrusiems su visiškai nauju reiškiniu, yra ypatingai sudėtinga atsirinkti naudingą informaciją. Todėl, autoriaus nuomone, neretai pasirenkamas privalomas šaltinis, teisės aktai. Dėl šios priežasties nėra pakankamai suprantama elektroninių viešųjų pirkimų esmė, bei tikroji nauda. Autoriaus nuomone, perkančiosios organizacijos, žino pareigą vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus, tačiau retai yra žinoma, kokie yra tokių pirkimų privalumai, todėl kyla natūralus pasipriešinimas imperatyviai įtvirtintai pareigai. Viešųjų pirkimų dalyviai įsisąmoninę elektroninių viešųjų pirkimų privalumus, tokius kaip: sumažintos tiekėjų dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose sąnaudos;

¹² <http://www.alfa.lt/straipsnis/c84598>; prisijungimo laikas: 2009-10-02.

¹³ <http://www.sekunde.lt/content.php?p=read&tid=125551>; prisijungimo laikas: 2009-11-25.

¹⁴ <http://www.delfi.lt/news/economy/ITbussines/article.php?id=18050330&categoryID=20172>; prisijungimo laikas: 2009-11-14.

pagreitinti viešųjų pirkimų procesai; sudarytos galimybės perkančiosioms organizacijoms naudoti įvairesnius pirkimų būdus; geriau išnaudoti perkančiųjų organizacijų žmogiškuosius išteklius; pagerinti viešųjų pirkimų apskaitą ir kontrolės galimybes; padidinti viešųjų pirkimų skaidrumą; skatinti smulkaus ir vidutinio verslo atstovus dalyvauti viešuosiuose pirkimuose ¹⁵, būtų labiau motyvuoti tokių pirkimų vykdymui bei labiau suprastų, kodėl elektroniniai viešieji pirkimai yra reikalingi.

Taip pat ne visuose šaltiniuose pateiktą informaciją galima prilyginti moksliniams šaltiniams, todėl ypatingai pastebimas Lietuvos autorių mokslo darbų trūkumas. Užsienio šalių mokslininkų darbuose, nagrinėjančiuose elektroninius viešuosius pirkimus, neatsispindi Lietuvos elektroninių viešųjų pirkimų ypatybės.

Tokios apibendrintos informacijos trūkumas, galėtų būti išspręstas, jei būtų išleistas, vadovėlis (elektroninių viešųjų pirkimų vadovas), kuris susistemintų informaciją apie viešuosius pirkimus (pateiktu ne tik teisinio pobūdžio informaciją, tačiau ir detalesnę mokslinę analizę) vykdomus elektrinėje erdvėje, atskleistų tokių pirkimų ypatybes. Lietuvos mokslininkai išleistų straipsnių, analizuojančių elektroninius viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus. Dar neesant susiformavusios praktikos, išsamesnė, apibendrinta, Lietuvai pritaikyta mokslinė informacija, būtų itin naudinga tobulinant teisės aktus bei viešųjų pirkimų sistemą.

1.2. Teisės aktai, reglamentuojantys elektroninius viešuosius pirkimus

Pagrindinė informacijos šaltinių grupė, kaip nurodoma 2.1 skyriuje yra teisės aktai. Įvertinusios tai, kad juose nustatomi imperatyvūs reikalavimai, perkančiosios organizacijos dažniausiai yra linkusios nagrinėti šią šaltinių grupę. Todėl ši teisės šaltinių grupė bus nagrinėjama detaliau.

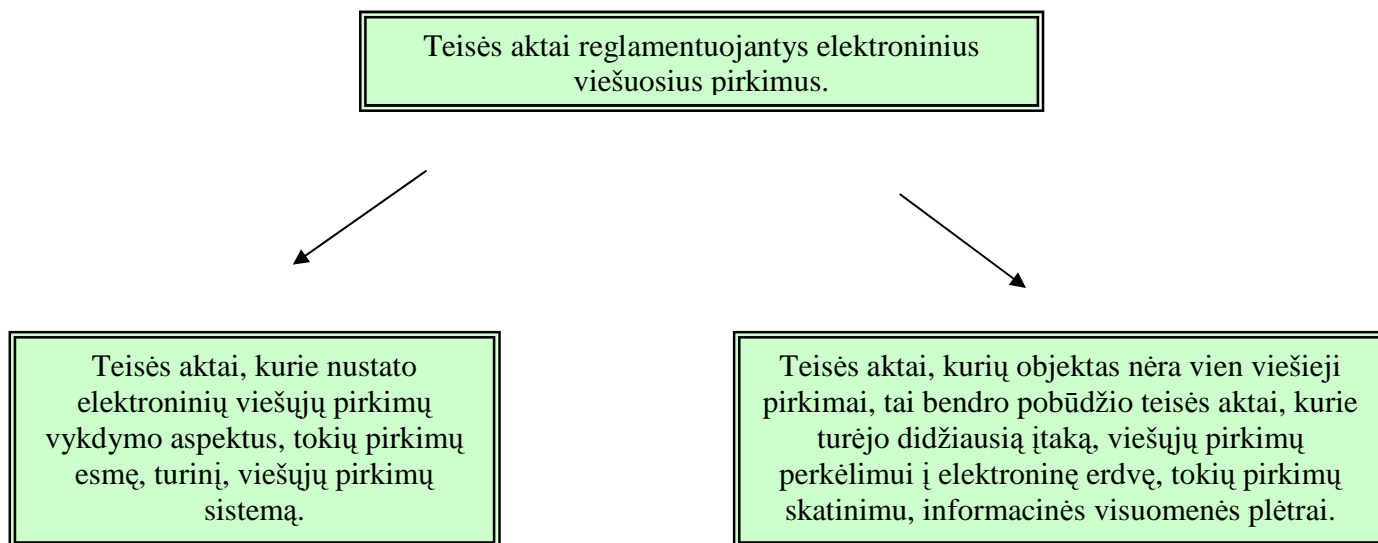
Elektroninių viešųjų pirkimų klausimus reglamentuoja ne vienas teisės aktas. Vieni teisės aktai nustato tokių pirkimų turinio aspektus, kiti teisės aktai reglamentuoja elektroninius viešuosius pirkimus procedūriniais aspektais, pavyzdžiui tokių pirkimų perkėlimą į elektroninę erdvę. Todėl siekiant tokių teisės aktų teisinės sistemos įsivaizdavimo, šiame poskyryje bus pateikiama detalesnė jų analizė.

¹⁵ https://pirkimai.eviesiejiipirkimai.lt/ppo_startpage/apiecvpis.htm. Prisijungimo laikas: 2009-12-01.

Įvairūs teisės aktai, reglamentuoja klausimus, susijusius su elektroniais viešaisiais pirkimais, todėl, autoriaus nuomone, siekiant aiškesnio jų sistemos suvokimo, tokius teisės aktus būtina klasifikuoti į:

- Nacionalinius teisės aktus (viešųjų pirkimų įstatymas, LR Vyriausybės programa, Viešųjų pirkimų tarnybos prie LRV direktoriaus įsakymai ir kiti teisės aktai)
- Europos Sąjungos lygmeniu priimtus teisės aktus (reglamentai, direktyvos, komunikatai).

Toks teisės aktų klasifikavimas yra bendro pobūdžio ir neleidžia tinkamai atskleisti elektroninių viešųjų pirkimų teisinio reglamentavimo ypatybių. Todėl įvertinus tai, kad Lietuvoje elektroniniai viešieji pirkimai reglamentuojami, ne tik teisės aktuose, kurie tiesiogiai reglamentuoja viešuosius pirkimus, tačiau ir tuose teisės aktuose, kurie reglamentuoja kitus klausimus, susijusius su elektronine valdžia, informacinių technologijų taikymu viešajame sektoriuje. Siekiant aiškiau atskleisti teisės aktų sistemą, autoriaus nuomone, būtina klasifikuoti, išskirstant į tokias grupes:

Pirma teisės aktų grupę sudaro Europos Sąjungos bei Lietuvos teisės aktai. Tokių teisės aktų turinys tiesiogiai susijęs su elektroniais viešaisiais pirkimais. Tokie teisės aktai nustato viešųjų pirkimų turinį, pagrindinius aspektus. Detalizuojant, tokius teisės aktus, juos galima būtų išskirstyti į tokius pogrupius:

1. Europos sąjungos teisės aktai. Pagrindiniai teisės aktai reglamentuojantys elektroninių viešųjų pirkimų turinį būtų: 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos

direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB 2004 m. kovo 31 d. koordinuojanti subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, pirkimų procedūras. Įvertinus tai, kad minėtos direktyvos nėra taikomos tiesiogiai, jų tekstas perkeltas į Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas.

2. Lietuvos Respublikos įstatymai. Pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis viešųjų pirkimų vykdymą elektroninėje erdvėje yra Viešųjų pirkimų įstatymas. Pirmasis įstatymas reglamentuojantis viešuosius pirkimus Lietuvoje buvo priimtas 1996 metais, kuris buvo paremtas Centrinės Europos šalių taikytų UNICITRAL modeliu. 2002 metais sekė Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, kuris buvo paremtas ES direktyvų nuostatomis. Iki 2005 metų įstatymas buvo tobulinamas ir keičiamas, siekiant įgyvendinti ES direktyvų nuostatas. 2005 metų priimta nauja įstatyti redakcija įteisino Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą. 2005 metų Viešųjų pirkimų įstatymo redakcijoje atsirado visiškai naujos, iki tol nenaudojamos viešųjų pirkimų sistemoje sąvokos: elektroninis aukcionas bei dinaminė pirkimų sistema. Taip buvo sukurta pirmoji teisinė bazė, kuri davė teisinį pagrindą tokių pirkimų įteisinimui. 2009 metais priimti Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimai turėjo didžiausios įtakos elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo skatinimui. Pakeitimai įtvirtino labai svarbias nuostatas, nustatė privalomą elektroninių viešųjų pirkimų vykdymą, apibrėžė, koks viešasis pirkimas turėtų būti laikomas elektroniniu viešuoju pirkimu, nustatė reikalavimą viešai skelbti pirkimo dokumentus, kartu su skelbimu bei planuojamų viešųjų pirkimų metinius planus.

Paskutiniai Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimai buvo susiję su viešųjų pirkimų skaidrumo didinimu, viešųjų pirkimų informacijos viešinimu elektroninių viešųjų pirkimų skatinimu bei įstatymo pritaikymu elektroninių viešųjų pirkimų vykdymui. Nors kaip nurodo, įstatymo projekto aiškinamasis raštas: „Įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai – siekti teisės aktų suderinamumo, ištaisyti teisės akto techninio pobūdžio klaidą.“¹⁶, tačiau įvertinus padarytus pakeitimus, toks tikslo, aiškinamajam rašte nurodymas yra daugiau procedūrinio pobūdžio. Autoriaus nuomone, realus įstatymo pakeitimo tikslas, įvertinus pakeitimų turinį, yra žymiai platesnis. Tačiau padaryti pakeitimai tik pirminiai. Kaip nurodo Viešųjų pirkimų tarnybos specialistas: „Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimai įtvirtino pareigą perkančiosioms organizacijoms vykdyti elektroninius

¹⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 39, 40, 43, 45, 49, 57, 62, 74, 85, 86, 89, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 15(1) straipsniu įstatymo 12, 32 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas // http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_1?p_id=8276&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=; prisijungimo laikas: 2009-11-14.

viešuosius pirkimus, tačiau atidžiau panagrinėjus patį įstatymo tekstą akivaizdu, kad su keliom nedidelėm išimtim, visas dėmesys skirtas tradicinėmis priemonėmis atliekamiems viešiesiems pirkimams. Vien pareigos nustatymas, tačiau reglamentavimo netikslinimas, nėra ypatingai teigiamas veiksnys. Ta pati situacija kartojasi ir 17 bei 18 direktyvose, kuriose nežiūrint į tai, kad akcentuojami elektroninėmis priemonėmis vykdomi viešieji pirkimai, tačiau pačiame direktyvos tekste, tokiems pirkimams nėra skiriamas pakankamas dėmesys.¹⁷. Apibendrinus, matyti, kad Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimai, buvo tik pirmieji žingsniai link elektroninių viešųjų pirkimų teisinio reglamentavimo. Autoriaus nuomone, tikėtina, kad praktikoje susidūrus su problemomis, teisinio reglamentavimo neaiškumais, Viešųjų pirkimų įstatymas dar bus tobulinamas.

Pažymėtina, tai kad 2009 metais Viešųjų pirkimų įstatymas dar bus keičiamas. Nors 2009 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojo nauji pakeitimai. 2009 metų lapkričio mėnesį pateiktas Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 39, 40, 43, 45, 49, 57, 62, 74, 85, 86, 89, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 15(1) straipsniu įstatymo 12, 32 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, didžiausią įtaką pakeitimams turėjo 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/66/EB, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo nuostatų įgyvendinimas. Lietuva minėtos direktyvos nuostatas į nacionalinės teisės aktus turi perkelti iki 2009 metų gruodžio 31 dienos.

Tokia ypatingai dažna įstatymo kaita, nėra teigiamas bruožas, tai teisinio stabilumo naikinimas, tačiau susiklostanti situacija, operatyvus reagavimas tobulinant teisės aktus, įvertinus susiklostančią praktiką, duoda rezultatų. Elektroniniai viešieji pirkimai iš teorijos tampa praktika.

3. Lietuvos Respublikos poįstatyminiai teisės aktai. Pagrindiniai teisės aktai reglamentuojantys elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo klausimus yra: Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. spalio 14 dienos nutarimas Nr. 1332 „Nutarimas „Dėl Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijos patvirtinimo“; Viešųjų pirkimų tarnybos prie LRV direktoriaus 2009 metų rugpjūčio 25 dienos įsakymas Nr. 1S-83 „Dėl perkančiųjų organizacijų registracijos Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“, Viešųjų pirkimų tarnybos prie LRV direktoriaus 2009 metų birželio 20 dienos įsakymas Nr. 1S-50 „Dėl viešųjų pirkimų vykdymo naudojantis Centrinės viešųjų pirkimų

¹⁷ 2 priedas.

informacinės sistemos priemonėmis vadovo patvirtinimo“¹⁸, Viešųjų pirkimų tarnybos prie LRV direktoriaus 2009 metų birželio 15 dienos įsakymas Nr. 1S-49 „Dėl informacijos apie planuojamus vykdyti viešuosius pirkimus skelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“¹⁹.

Antra teisės aktų grupė, kurių objektas nėra vien viešieji pirkimai, tai bendro pobūdžio teisės aktai, kurie turėjo didžiausią įtaką, viešųjų pirkimų perkėlimui į elektroninę erdvę, tokių pirkimų skatinimu, informacinės visuomenės plėtrai.

Vienas pagrindinių teisės aktų lėmusių informacinių technologijų spartesnę taikymą teikiant viešąsias paslaugas bei informacinės visuomenės kūrimo procesą, tai 2000 metais Lisabonoje vykusiame Europos Vadovų tarybos suvažiavime priimtas dokumentas „Lisabonos strategija“. Šio dokumento vienas pagrindinių tikslų buvo siekis sukurti informacinę visuomenę, taip skatinant žinių ekonomikos augimą. Lietuva siekdama įgyvendinti Lisabonos strategijos nuostatas parengė ir patvirtino Nacionalinę Lisabonos strategijos įgyvendinimo programą, numatančia jau konkrečias priemones, kurios turėtų įgyvendinti užsibrėžtus tikslus. Minėtos programos 9 gairė apibrėžia Informacinių ir ryšių technologijų sklaidą, įtvirtina siekį sukurti imlią žinių visuomenę. Gairėje minimas elektroninių viešųjų paslaugų skatinimas ir plėtra. Tačiau minėti dokumentai, apibrėžia bendras gaires ir informacinės visuomenės kūrimo svarbą. Tai teisės aktai turintys netiesioginę įtaką elektroninių viešųjų pirkimų reglamentavimui.

Vienas pagrindinių teisės aktų tiesiogiai lėmusių viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę erdvę yra „Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos Ekonomikos ir Socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „i2010 – Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“²⁰. Šis dokumentas apibrėžė pagrindines politikos kryptis, siekiant informacinės visuomenės kūrimo, nustatė pagrindinius prioritetus. Siekiant minėto dokumento įgyvendinimo taip pat buvo priimta ir kitas, didžiausią reikšmę turėjęs nustatant Lietuvoje elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo privalomumą, tai Europos Bendrijų komisijos komunikatas

¹⁸ Viešųjų pirkimų tarnybos prie LRV direktoriaus 2009 metų birželio 20 dienos įsakymas Nr. 1S-50 „Dėl viešųjų pirkimų vykdymo naudojantis Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis vadovo patvirtinimo“ // <http://www.vpt.lt/admin/uploaded/2009/epirkimai/Vadovas.pdf>; prijungimo laikas 2009-11-25.

¹⁹ Viešųjų pirkimų tarnybos prie LRV direktoriaus 2009 metų birželio 15 dienos įsakymas Nr. 1S-49 „Dėl informacijos apie planuojamus vykdyti viešuosius pirkimus skelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2009, Nr. 129-5633. // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=356428&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-11-24.

²⁰ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos Ekonomikos ir Socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „i2010 – Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“// <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0229:FIN:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2009-11-24.

Tarybai, Europos Parlamentui, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „i2010 e. vyriausybės veiksmų planas: e. vyriausybės plėtros spartinimas Europoje visų labui“²¹. Šiame dokumente minimi konkretūs siekiai ir procentai, kiek procentų šalys narės privalės vykdyti viešųjų pirkimų elektroninėje erdvėje, bei minimi pagrindiniai tokių pirkimų privalumai: „Valdžios sektoriaus pajamos sudaro maždaug 45 % BVP, o valstybinių valdžios institucijų pirkimai sudaro 15–20 % BVP arba 1500–2000 milijardų EUR Europoje per metus. Elektroniniai pirkimai ir elektroninės sąskaitos gali padėti sutaupyti apie 5 % visų pirkimų išlaidų ir 10 % ar daugiau sumažinti sandorio išlaidas, taigi padėtų sutaupyti dešimtis milijardų eurų per metus. Ypač MVĮ būtų lengviau dalyvauti viešuosiuose pirkimuose ir padidinti savo IRT pajėgumus, o kartu ir konkurencingumą. Todėl pageidaujama, kad elektroninių pirkimų įdiegimo lygis būtų aukštas. Valstybės narės įsipareigojo suteikti galimybes visoms viešojo administravimo institucijoms Europoje 100 % pirkimų vykdyti elektroniniu būdu (kai teisiškai leistina) ir užtikrinti, kad bent 50 % viešųjų pirkimų, kai viršijama EB ribinė suma, iki 2010 m. būtų vykdomi elektroniniu būdu.“²². Šio teisės akto minimos nuostatos atkartotos naujuose Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimuose.

Nacionaliniai teisės aktai, susiję su informacinės visuomenės plėtra būtų: Lietuvos (ūkio) ekonomikos plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija bei Valstybės ilgalaikės raidos strategija 2002-2015 metams²³. Šiuose teisės aktuose apibrėžti informacinių technologijų raidos aspektai, pabrėžiama informacinių technologijų svarba, tokių technologijų taikymas teikiant viešąsias paslaugas.

Nacionaliniai teisės aktai, reglamentuojantys informacinės visuomenės plėtrą: Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategija, Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategijos įgyvendinimo 2007-2010 metų priemonių planas, E. valdžios koncepcija, E. valdžios koncepcijos įgyvendinimo priemonių planas, Informacinės visuomenės plėtros strategija. Šie teisės aktai nustato informacinės visuomenės siekį. Viešųjų pirkimų perkėlimas į elektroninę erdvę yra vienas iš pagrindinių Lietuvos žingsnių kuriant informacinę visuomenę.

²¹ Europos Bendrijų komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „i2010 e. vyriausybės veiksmų planas: e. vyriausybės plėtros spartinimas Europoje visų labui“²¹ // http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/com/2006/com2006_0173lt01.pdf ; prisijungimo laikas: 2009-11-24.

²² Europos Bendrijų komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „i2010 e. vyriausybės veiksmų planas: e. vyriausybės plėtros spartinimas Europoje visų labui“²². 8 p. // http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/com/2006/com2006_0173lt01.pdf.; prisijungimo laikas: 2009-11-24.

²³ Valstybės ilgalaikės raidos strategija. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu // Valstybės žinios. 2002, Nr. 113 – 5029; Lietuvos Respublikos Vyriausybės Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija // <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/VIRS/%C5%AAkio%20strategija/galutine040121.doc>; prisijungimo laikas: 2009-11-25;

Minėti teisės aktai, turėjo didžiausią įtaką, viešųjų pirkimų perkėlimui į elektroninę erdvę. Iš pateiktų teisės aktų sąrašo matyti, kad elektroninių viešųjų pirkimų reglamentavimui įtakos turėjo ne tik teisės aktai, kurie tiesiogiai nustato, tokių pirkimų turinį, tačiau ir tie teisės aktai kurie susiję su tokių pirkimų plėtra, jų perkėlimu į elektroninę erdvę.

2. ELEKTRONINIŲ VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ TEISINGIO REGULIAVIMO YPATUMAI

2.1 Elektroninių viešųjų pirkimų sąvokos problema

2009 metų liepos 22 dieną priėmus Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 39, 40, 43, 45, 49, 57, 62, 74, 85, 86, 89, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 15(1) straipsniu įstatymą buvo priimtas ne vienas reikšmingas pakeitimas susijęs su viešaisiais pirkimais.

Žengtas ir ypatingai svarbus žingsnis skatinant elektroninius viešuosius pirkimus. 15 (1) straipsnis įtvirtino nuostatą: „Perkančioji organizacija, išskyrus Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes, konsulines įstaigas užsienyje ir Lietuvos Respublikos atstovybes prie tarptautinių organizacijų, turi užtikrinti, kad prekių, paslaugų ir darbų viešieji pirkimai, atliekami Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis (kai pirkimo atveju elektroninėmis priemonėmis pateikiamas skelbimas apie pirkimą (neskelbiamų pirkimų atveju – kvietimas), kiti pirkimo dokumentai ir priimami tiekėjų pasiūlymai) kiekvienais kalendoriniais metais sudarytų ne mažiau kaip 50 procentų perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų bendrosios vertės.“²⁴. Ši įstatymo nuostata įpareigojo perkančiąsias organizacijas, kurios nepatenka į straipsnyje minimas išimtis, vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus.

Pažymėtina tai, kad nurodyti procentai skaičiuojami nuo viešųjų pirkimų bendrosios vertės, o ne nuo perkančiosios organizacijos įvykdytų viešųjų pirkimų skaičiaus. Autoriaus nuomone šis aspektas yra itin svarbus, siekiant, kad elektroniniai viešieji pirkimai teiktu maksimalią naudą. Taip nebuvo sudaryta galimybė išvengti viešųjų pirkimų vykdymo elektroninėje erdvėje vykdant tarptautinės vertės viešuosius pirkimus. Autoriaus nuomone, įvertinus tai, kad perkančiosios organizacijos savo iniciatyva sunkiai linkusios viešuosius pirkimus vykdyti elektroninėje erdvėje, nustačius, kad procentai būtų skaičiuojami nuo atliktų viešųjų pirkimų skaičiaus, būtų nustatytas tik formalus elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo skaičiaus didėjimas, kai elektroninėje erdvėje būtų vykdomi dažniausiai mažos vertės pirkimai.

²⁴ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 39, 40, 43, 45, 49, 57, 62, 74, 85, 86, 89, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 15(1) straipsniu įstatymas // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=350408&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-10-03

Viešųjų pirkimų vykdymo elektroninėje erdvėje privalomumo įtvirtinimas ypatingai teigiamas aspektas, siekiant elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo skatinimo. Nežengus šio žingsnio elektroniniai viešieji pirkimai būtų vykdomi tik tų perkančiųjų organizacijų, kurios pačių iniciatyvą būtų nusprendusios vykdyti tokius technologiškai pažangius viešuosius pirkimus. Nuo 2008 metų buvo sudarytos visos techninės galimybės tokių pirkimų vykdymui, priimti visa būtini teisės aktai, tačiau tik vienetai iš visos Lietuvos perkančiųjų organizacijų pasinaudojo tokia galimybe.

Nustačius prievolę vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus praktikoje susiduriama reglamentavimo neaiškumu t. y. Viešųjų pirkimų įstatymas nepateikia elektroninių viešųjų pirkimų sąvokos apibrėžimo. Taip sukuriama dviprasmiška situacija, kai tampa neaišku, koks pirkimas yra elektroninis viešasis pirkimas, o koks yra tradicinėmis priemonėmis vykdytas viešasis pirkimas, tiesiog naudojantis elektroninėmis priemonėmis, pavyzdžiui elektroniniu paštu? Kaip perkančiajai organizacijai tiksliai žinoti, kokias procedūras būtina atlikti naudojantis informacine sistema, kad pirkimas būtų laikomas elektroniniu viešuoju pirkimu? Ar visos viešojo pirkimo procedūros, įskaitant viešojo pirkimo sutarties sudarymą, turi būti atliekamas elektroninėje erdvėje, kad toks pirkimą būtų laikomas pirkimu įvykdytu elektroninėje erdvėje?

Minėtas Viešųjų pirkimų įstatymo 15 (1) straipsnio turinys iš esmės nustato koks pirkimas gali būti laikomas elektroniniu viešuoju pirkimu. Elektroninis viešasis pirkimas bus laikomas, toks pirkimas, kai elektroninėmis priemonėmis pateikiamas skelbimas apie pirkimą (neskelbiamų pirkimų atveju – kvietimas), kiti pirkimo dokumentai ir priimami tiekėjų pasiūlymai. Straipsnio turinys aiškiai apibrėžia, koks pirkimas laikomas elektroniniu viešuoju pirkimu, tačiau tampa neaišku, kodėl Viešųjų pirkimų įstatymo 2 straipsnyje, siekiant sąvokų aiškumo, nėra pateikiamas pirkimo vykdomo elektroninėje erdvėje sąvokos apibrėžimas.

Šią probleminę situaciją lyg išsprendžia 2009 metų spalio 14 dienos Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 1332 „Dėl Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijos patvirtinimo“ (toliau – Strategija), kurio 6 punkto 2 dalis, kurioje pateikta, viešųjų pirkimų sąvoką: „Elektroniniai viešieji pirkimai – viešieji pirkimai, vykdomi elektroninėmis priemonėmis, naudojant Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą ar kitas sistemas.“²⁵. Iš sąvokos apibrėžimo aišku, kad viešasis pirkimas bus laikomas elektroniniu viešuoju pirkimu tik jeigu jis bus atliktas naudojantis informacine sistema. Tačiau minėtas apibrėžimas iš esmės

²⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1332 „Dėl Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijos patvirtinimo“ // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=355759&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas 2009-10-03.

nepateikia detalesnio elektroninių viešųjų pirkimų sąvokos apibrėžimo ir neįneša didesnio aiškumo. Susiklosto situacija, kai nėra aiškaus elektroninių viešųjų pirkimų sąvokos apibrėžimo. Pateiktas sąvokos paaiškinimas nėra aiškus, nenurodoma ar visos viešojo pirkimo procedūros turi būti atliekamas elektroninėje erdvėje, ar užtenka tik pasiūlymų pateikimo naudojantis informacinės sistemos priemonėmis, ar tiesiog pirkimo dokumentų paskelbimo CVP IS? Atsakymas į šiuos klausimus randamas Viešųjų pirkimų įstatymo tekste, tačiau aiškus, sudėtingos, naujos srities teisinis reglamentavimas padėtų lengviau perkančiosioms organizacijoms vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus.

Atkreiptinas dėmesys, kad Viešųjų pirkimų įstatyme taip pat neaiškiai apibrėžtas tiekėjų pasiūlymo pateikimo klausimas: pirkimas bus laikomas elektroniniu viešuoju pirkimu, kai ne tik skelbimas (kvietimas), kiti pirkimo dokumentai, bus pateikiami elektroninėmis, tačiau ir tiekėjų pasiūlymai, tačiau toks apibrėžimas yra itin neišsamus, neapibrėžiant, ar išimtinai visi pasiūlymai turi būti teikiami tik išimtinai elektroninėmis priemonėmis?

Autoriaus nuomone, praktikoje gali susiklostyti tokia situacija, kai perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nustato, kad pasiūlymai teikiami vokuose ar elektroninėmis priemonėmis ir pasibaigus pasiūlymų pateikimo terminui, nepateikiamas ne vienas pasiūlymas naudojantis informacine sistema, visi pasiūlymai pateikiami vokuose. Tampa neaišku ar toks pirkimas bus laikomas elektroniniu viešuoju pirkimu?

Apibendrinus Įstatymo 15 (1) straipsnio turinyje, bei Strategijoje pateikiamą elektroninių viešųjų pirkimų sąvoką, elektroniniu viešuoju pirkimu gali būti laikomas pirkimas, vykdomas elektroninėmis priemonėmis, naudojant Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą ar kitas sistemas, elektroninėmis priemonėmis pateikiant skelbimą apie pirkimą (neskelbiamų pirkimų atveju – kvietimą), kitus pirkimo dokumentus ir priimant visus tiekėjų pasiūlymus. Pažymėtina, kad siekiant aiškumo, Įstatymų leidėjas turėtų įtvirtinti aiškią ir nedviprasmišką sąvoką, siekiant teisinio apibrėžtumo ir aiškumo, bei teisinių spragų šalinimo.²⁶

Vadovaujantis 15 (1) straipsniu, elektroninis viešasis pirkimas vien tik elektroninis procesas, kuris vykdomas naudojant Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą ar kitas sistemas, tačiau ne visos pirkimo procedūros, bus atliekamos elektroninėje erdvėje.

²⁶ Pasiūlymai, dėl teisės aktų tobulinimo patiekiami 1 priede.

2.2. Praktinės situacijos analizė

Šiame skyriuje bus analizuojama praktinė situacija, kai pirkimas iki pirkimo sutarties sudarymo, bus vykdomas elektroninėje erdvėje, siekiant atskleisti reglamentavimo ypatumus.

Siekiant apibrėžtumo, šiame praktiniame pavyzdyje bus nagrinėjamas dažniausiai, vykdamas tarptautinius pirkimus, taikomas viešųjų pirkimų būdas, tai atviras konkursas, kai pasiūlymo vertinimo kriterijus – mažiausia kaina. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nepriklausomai nuo to kokia perkančioji organizacija (komunalinio sektoriaus, tradicinė perkančioji organizacija) atlieka elektroninį viešąjį pirkimą, viešųjų pirkimų įstatymas nenustato elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo ypatumų.

Perkančioji organizacija X siekdama sėkmingai įvykdyti viešąjį pirkimą turės atlikti tokius veiksmus (vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis):

- suvestinės apie planuojamus viešuosius pirkimus rengimas, patvirtinimas bei paskelbimas CVP IS bei savo internetiniame tinklalapyje;
- pirkimo iniciavimas, konkretaus poreikio nustatymas;
- konkretaus viešojo pirkimo dokumentacijos rengimas;
- skelbimo paskelbimas;
- pirkimo dokumentų tikslinimas (jei tikslinama), pirkimo procedūrų datos nukėlimas;
- pasiūlymų priėmimas, vokų plėšimas (pasiūlymų dėžutės atidarymas);
- pasiūlymų vertinimas, laimėtojo nustatymas;
- ginčo su tiekėju nagrinėjimas, jei buvo gautą pretenzijų;
- pirkimo sutarties sudarymas;
- procedūrų ataskaitos Viešųjų pirkimų tarnybai prie LRV išsiuntimas.

Vienas pirmųjų perkančiosios organizacijos žingsnių link viešųjų pirkimų vykdymo yra planuojamų vykdyti viešųjų pirkimų planų rengimas ir tvirtinimas bei paskelbimas CVP IS.

Viešųjų pirkimų įstatymo 7 straipsnio 1 dalis nustato: „Perkančioji organizacija <...> rengia ir tvirtina planuojamų vykdyti einamaisiais biudžetiniais metais viešųjų pirkimų planus ir kasmet, ne vėliau kaip iki kovo 15 dienos, o šiuos planus patikslinusi, – nedelsdama, Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje ir savo tinklalapyje, jei toks yra, skelbia tais metais planuojamų vykdyti viešųjų pirkimų suvestinę”²⁷. Detalesnę planuojamų vykdyti viešųjų pirkimų suvestinės ir jos pakeitimų

²⁷ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 7 straipsnio 2 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=350799; prisijungimo laikas: 2009-11-10.

paskelbimo CVP IS tvarką nustato Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2009 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. 1S-49 „Dėl apie planuojamus vykdyti viešuosius pirkimus skelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“²⁸.

Skelbiant planuojamus viešuosius pirkimus su ypatingais sunkumais nesusiduriama, minėtas direktoriaus įsakymas nustato, kokia informacija turi būti nurodoma suvestinėje apie planuojamus viešuosius pirkimus, CVP IS sudarytos visos techninės galimybės planų skelbimui, Viešųjų pirkimų tarnyba yra parengusi mokomąją medžiagą²⁹. Tačiau tokių veiksmų atlikimas nors ir yra laikoma viešųjų pirkimų procedūrų dalis, tačiau nėra laikoma viešojo pirkimo pradžia, taip pat tokių veiksmų atlikimas nėra laikoma ir elektroninio viešojo pirkimo pradžios momentas.

Kai nustatomas konkretus prekių, paslaugų, darbų poreikis perkančioji organizacija rengia pirkimo dokumentaciją: pirkimo dokumentus, technines specifikacijas.

Sekantis žingsnis būtų skelbimo apie pirkimą paskelbimas (kvietimo išsiuntimas neskelbiamam pirkimo atveju). Viešųjų pirkimų įstatymo 7 straipsnio, 2 dalis nustato, kad: „Pirkimas prasideda, kai Viešųjų pirkimų tarnyba gauna perkančiosios organizacijos pateiktą skelbimą apie pirkimą arba perkančiosios organizacijos, veikiančios vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityje, pateiktą išankstinį skelbimą apie numatomą pirkimą, kuriuo jau kviečiama varžytis dėl pirkimo sutarties; kai pirkimas atliekamas neskelbiamų derybų būdu – pateikus kandidatui (kandidatams) kvietimą dalyvauti derybose; atliekant šio įstatymo IV skyriuje reglamentuojamą pirkimą, apie kurį neskelbiama, – kai perkančioji organizacija kreipiasi į tiekėją (tiekėjus) prašydama pateikti pasiūlymą (pasiūlymus)“³⁰.

Kartu su skelbimu apie pirkimą perkančiosios organizacijos privalo skelbti ir pirkimo dokumentus: „Perkančioji organizacija pirkimo dokumentus, kuriuos įmanoma pateikti elektroninėmis priemonėmis, įskaitant technines specifikacijas, dokumentų paaiškinimus (patikslinimus), taip pat atsakymus į tiekėjų klausimus, skelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje kartu su skelbimu apie pirkimą. Jeigu pirkimo dokumentų neįmanoma paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, perkančioji organizacija pirkimo dokumentus tiekėjui pateikia kitomis priemonėmis“³¹. Pažymėtina ir tai, kad nuo 2009 metų sausio

²⁸ Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2009 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. 1S-49 „Dėl apie planuojamus vykdyti viešuosius pirkimus skelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2009, Nr. 60–2396; 2009, 129-5633.

²⁹ <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=12118921097&lan=LT>, prisijungimo laikas: 2009-11-10.

³⁰ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 7straipsnio 2 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=350408&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-10-06.

³¹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 27straipsnio 1 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=350408&p_query=&p_tr2=, prisijungimo laikas: 2009-10-06.

1 dienos visi viešųjų pirkimų skelbimai yra teikiami tik elektroninėmis priemonėmis: „Skelbimai teikiami elektroninėmis priemonėmis <...>”.³²

Pažymėtina, tai, kad ar pirkimas atliekamas tradicinėmis priemonėmis ar bus vykdomas elektroninis viešasis pirkimas, pirkimo dokumentų paskelbimas CVP IS kartu su skelbimu privalomas visoms perkančiosioms organizacijoms.

Iš esmės dabartinė situacija yra tokia, kai perkančioji organizacija net atlikdama tradicinėmis priemonėmis viešąjį pirkimą, kai pasiūlymai bus pateikiami vokuose, siekdama pateikti skelbimą, turi atlikti tokius pačius veiksmus CVP IS sistemoje kaip ir perkančioji organizacija, kuri pirkimą vykdys elektroninėje erdvėje. Pažymėtina ir tai, kad nepriklausomai, nuo to ar pirkimas atliekamas tradicinėmis priemonėmis ar pirkimas bus vykdomas elektroninėje erdvėje, veiksmai, susiję su planuojamų pirkimų skelbimu bei skelbimų teikimo tvarka yra privalomi.

Esminiai reglamentavimo skirtumai išryškėja, paskelbus pirkimą, priklausomai nuo to kokiomis priemonėmis jis bus atliekamas.

Kai jau paskelbtas skelbimas apie pirkimą, perkančioji organizacija turi atlikti sekančius veiksmus:

- Pirkimo dokumentų aiškinimas, tikslinimas(jei buvo tikslinta), bei atsakymai į tiekėjų paklausimus (jei buvo gautą). Perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų tarpusavio bendravimo tvarką reglamentuoja Viešųjų pirkimų įstatymo 17 straipsnio 1 dalis, kuri nurodo, kad: „Perkančioji organizacija ir tiekėjai gali bendrauti tarpusavyje bei keistis informacija paštu arba per kurjerį, faksu, elektroninėmis priemonėmis pagal šio straipsnio 4–6 dalių nuostatas, telefonu – esant 8 dalyje nurodytoms aplinkybėms, arba nurodytų būdų deriniu – taip, kaip pasirenka perkančioji organizacija.”³³. Iš esmės nepriklausomai nuo to, kokiomis priemonėmis bus vykdomas viešasis pirkimas, perkančioji organizacija pati pasirenka bendravimo priemones. Šiuo aspektu teisinis reglamentavimas nepriklausomai, nuo to kokiomis priemonėmis vykdomas pirkimas, nesiskiria.

Autoriaus nuomone, perkančiosios organizacijos, pirkimo dokumentuose, net ir vykdydamos elektroninį viešąjį pirkimą, gali nustatyti bendravimą su tiekėjais tradicinėmis priemonėmis. Dažnai tokia situacija gali susiklostyti, vien dėl to, kad pirkimo dokumentai dažnai rengiami prieš tai naudotų dokumentų pagrindu ir tiesiog užmirštama pakeisti susirašinėjimą reglamentuojančias nuostatas.

³² Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 23 straipsnio 4 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=268778&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-10-05.

³³ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 17 straipsnio 1 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=350408&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-10-06.

- o pasiūlymų priėmimas, vokų plėšimas (pasiūlymų dėžutės atidarymas).

Pagrindinis reglamentavimo skirtumas, priklausomai nuo to kokiomis priemonėmis bus vykdomas viešasis pirkimas, išryškėja, kai nustatomi pasiūlymo teikimo reikalavimai ir bus vykdoma vokų plėšimo procedūra.

Jei viešasis pirkimas bus vykdomas tradicinėmis priemonėmis, tai kaip nurodo viešųjų pirkimų įstatymo 28 straipsnio 5 dalis: „Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose privalo nurodyti, kad paraiška ir pasiūlymas turi būti pateikiami raštu ir pasirašyti tiekėjo ar jo įgalioto asmens. Pasiūlymas turi būti pateikiamas užklijuotame voke. <...> Pasiūlymo (su priedais) lapai turi būti sunumeruoti, susiūti ir paskutinio lapo antroje pusėje patvirtinti tiekėjo ar jo įgalioto asmens parašu, nurodytas tiekėjo ar jo įgalioto asmens vardas, pavardė, pareigos (jei yra) ir pasiūlymą sudarančių lapų skaičius. Kartu su kitais pasiūlymo lapais įsiuvama ir sunumeruojama pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinančio dokumento kopija. Pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinantis dokumentas neįsiuvamas ir nenumeruojamas, o įdedamas į bendrą voką. <...>“³⁴, tuo tarpu, jei pasiūlymai bus teikiami elektroninėmis priemonėmis, šie reikalavimai yra netaikomi: „<...>Reikalavimai pasiūlymą ar jo dalis pateikti vokuose, pasiūlymą sunumeruoti, susiūti, paskutinio lapo antroje pusėje patvirtinti tiekėjo ar jo įgalioto asmens parašu, nurodyti tiekėjo ar jo įgalioto asmens vardą, pavardę, pareigas (jei yra) ir pasiūlymą sudarančių lapų skaičių, kartu su kitais pasiūlymo lapais įsiūti ir sunumeruoti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą patvirtinančio dokumento kopiją netaikomi, jeigu perkančioji organizacija priima elektroninėmis priemonėmis pateiktus pasiūlymus.<...>“³⁵.

Tai pat kitas ryškus, teisinio reglamentavimo skirtumas yra pasiūlymo pasirašymas. Tradicinėmis priemonėmis pateikiamas pasiūlymas, kaip nurodo Viešųjų pirkimų įstatymo 28 straipsnio 5 dalis, turi būti pasirašyti tiekėjo arba jo įgalioto atstovo. tokių išimčių įstatymas dėl pasirašymo nenumato, tačiau elektroninio viešojo pirkimo atveju, pasirašymo išimtis yra. Kaip nurodo, Viešųjų pirkimų įstatymo 17 straipsnio 5 dalies 2 punktas: „<...>elektroninis pasiūlymas turi būti pateiktas su saugiu elektroniniu parašu, atitinkančiu teisės aktų reikalavimus“³⁶, 85 straipsnio nustato išimtį, kai šio straipsnio nuostatos yra neprivalomos: „atlikdama mažos vertės pirkimus neprivalo vadovautis šio įstatymo 17 straipsnio 1, 2, 5, 7 dalių, 18 straipsnio 1, 2, 3, 4, 6 dalių

³⁴ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 28 straipsnio 5 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=350408&p_query=&p_tr2=, prisijungimo laikas: 2009-10-06.

³⁵ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo...ten pat.

³⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 17 straipsnio 5 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=350408&p_query=&p_tr2=, prisijungimo laikas: 2009-10-06.

reikalavimais”³⁷. Vadinasi mažos vertės pirkimo atveju, perkančioji organizacija neprivalo reikalauti, kad pasiūlymas būtų pasirašytas saugių elektroniniu parašu, kuri Elektroninio parašo įstatymo nuostatuose prilyginamas tradiciniam parašui ir jam suteikiama tokia pati teisinė galia. Tačiau sistemoje, tiekėjas teikdamas pasiūlymą privalo įvesti ir prisijungimo duomenis, tai ir parašas, tačiau jis nėra laikomas kvalifikuotu. Tada, kai pirkimas atliekamas tradicinėmis priemonėmis, mažos vertės pirkimų metu pasiūlymai gali būti teikiami ir nepasirašyti.

Sekantis žingsnis būtų, vokų plėšimo procedūra. Iš esmės ryškių reglamentavimo skirtumų šiuo klausimu, nėra: „Pradinis susipažinimas su elektroninėmis priemonėmis gautais pasiūlymais pagal šį įstatymą prilyginamas vokų atplėšimui.”. Tačiau Viešųjų pirkimų įstatyme yra reglamentavimo neaiškumu, 31 straipsnio 3 dalis nustato, kad: Vokus atplėšia vienas iš Komisijos narių pasiūlymus pateikusių ir dalyvaujančių Komisijos posėdyje tiekėjų ar jų atstovų akivaizdoje.”³⁸. Minėtame straipsnyje nėra nurodoma, išimtis, kai bus vykdomas elektroninis viešasis pirkimas. CVP IS sistema, numato, kad vokų plėšimo metu, daugiau nei puse komisijos narių privalo suvesti savo prisijungimo duomenis ir tik tuo atveju atplėšiami vokai. Siekiant aiškesnio reglamentavimo, siūlytina šią nuostatą tobulinti, nurodant, išimtį, kai vykdomas elektroninis viešasis pirkimas.³⁹.

Sekantis perkančiosios organizacijos žingsnis:

- pasiūlymų vertinimas, laimėtojo nustatymas;

Nežiūrint į, tai, kokiomis priemonėmis bus vykdomas viešasis pirkimas, Viešųjų pirkimų įstatymas nenumato jokių išimčių. Perkančioji organizacija vadovaujasi Viešųjų pirkimų įstatymo 39 straipsnio bei kitomis nuostatomis, reglamentuojančiomis pasiūlymų vertinimą bei laimėtojo nustatymo tvarką.

Pažymėtina, kai, kad jei bus vykdomas elektroninis pirkimas, kaip nustato Viešųjų pirkimų įstatymo 19 straipsnio 2 dalis: „Jeigu pirkimas atliekamas elektroninėmis priemonėmis, perkančioji organizacija turi dokumentais pagrįsti atliekamo pirkimo eigą.”, tai yra perkančioji organizacija ir toliau rašo visus reikalingus protokolus, rengia įsakymus.

- ginčo su tiekėju nagrinėjimas, jei buvo gautą pretenzijų;

Kaip jau buvo minėta, perkančioji organizacija pati renka, kokiomis priemonėmis bus bendraujama su tiekėju. Pretenzijos pateikimas, į ją atsakymas, galimas tiek CVP IS sistemos

³⁷ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 85 straipsnio 1 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=350408&p_query=&p_tr2=, prisijungimo laikas: 2009-10-06.

³⁸ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 31 straipsnio 3 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=350408&p_query=&p_tr2=, prisijungimo laikas: 2009-10-06.

³⁹ Pasiūlymai dėl teisės aktų tobulinimo, patiekiami 1 priede.

priemonėmis tiek ir paprastu paštu ar faksu, nepriklausomai nuo to ar vykdomas elektroninis pirkimas ar ne.

- pirkimo sutarties sudarymas;

Viešųjų pirkimų įstatymas nenumato pareigos pirkimo sutartį sudaryti elektroninės formos CVP IS sistemoje. Perkančioji organizacija pati renkasi, kokiomis priemonėmis naudojantis bus sudaryta sutartis.

- procedūrų ataskaitos Viešųjų pirkimų tarnybai prie LRV išsiuntimas.

Procedūrų ataskaitos, nepriklausomai kokiomis priemonėmis vykdomas viešasis pirkimas, kaip nustato Viešųjų pirkimų įstatymas, teikiamos tik elektroninėmis priemonėmis: „Pirkimo procedūrų ataskaita, pirkimų ataskaita, įvykdytos ar nutrauktos pirkimo sutarties (preliminarijos sutarties) ataskaita rengiamos ir elektroninėmis priemonėmis pateikiamos pagal Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus patvirtintas formas ir reikalavimus.“⁴⁰.

Nepriklausomai, nuo to kokiomis priemonėmis bus vykdomas viešasis pirkimas bus naudojamos elektroninės priemonės. Įtvirtinus naujus įstatymo pakeitimus, privalomai, kartu su skelbimu skelbiami pirkimo dokumentai, kurių talpinimas ir prijungimas prie skelbimo vyksta CVP IS sistemoje. Ataskaitų teikimas taip vyksta naudojantis elektroninėmis priemonėmis. Apibendrinus, matyti, kad elektroninių priemonių taikymas elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose iš esmės tapo privalomas ir tradicinėmis priemonėmis atliekamuose pirkimuose, tačiau tokių pirkimų taikymas, nesukuria prielaidos tokius pirkimus laikyti elektroniniais viešaisiais pirkimais.

Apibendrinus galima teigti, kad tyrimo hipotezė: teisės aktų normos yra pritaikytos elektroninių viešųjų pirkimų vykdymui, pasitvirtino. Vadovaujantis priimtais teisės aktais pirkimas gali būti vykdomas.

2.3. Elektroninis aukcionas

2005 gruodžio 12 dieną Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas įtvirtino dvi visiškai naujas tik elektroninėmis priemonėmis atliekamas procedūras: elektroninį aukcioną bei dinaminę pirkimų sistemą. Tuo laikotarpiu toks įtvirtinimas turėjo daugiau teorinės reikšmės, nes praktiškas šių procedūrų taikymas buvo neįmanomas - Lietuvos Respublikoje tuo metu nefunkcionavo jokia informacinė sistema, kuri atitiktų visus keliamus teisės aktų reikalavimus

⁴⁰ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 19 straipsnio 9 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=350408&p_query=&p_tr2=, prisijungimo laikas: 2009-10-06.

ir sudarytų galimybę vykdyti tokias visiškai naujas procedūras. Tačiau taip buvo žengtas pirmas žingsnis įteisinant viešojo pirkimo procedūras atliekamas tik elektroninėje erdvėje.

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymo 2 straipsnio 8 dalis pateikia elektroninio aukciono apibrėžimą: „Elektroninis aukcionas – kartojamasis procesas, atliekamas naudojantis elektroniniais prietaisais naujoms sumažintoms kainoms ir (ar) tam tikrų pasiūlymo elementų naujoms vertėms pateikti. Jis vyksta iš pradžių išsamiai įvertinus pasiūlymus, o taikomi automatiniai vertinimo metodai sudaro galimybę pasiūlymus išdėstyti eilės tvarka. Dėl to tam tikroms paslaugų pirkimo sutartims ir tam tikroms darbų pirkimo sutartims, kurių objektas – intelektinės veiklos rezultatai, tokie kaip darbų projektavimas, elektroninių aukcionų taikyti negalima“⁴¹. Detaliau ši visiškai nauja pirkimo procedūra reglamentuojama minėto įstatymo 65 straipsnyje.

Pažymėtina tai, kad elektroninis aukcionas nėra savarankiškas procesas, jis visada atliekamas po atviro, riboto konkurso ar skelbiamų derybų. Pavyzdžiui, vykdomas atviras konkursas, gaunami tiekėjų pasiūlymai. Atidarius pasiūlymų dėžutę, tiekėjai kviečiami sekančiam etapui, tai yra aukcionui, kurio metu tiekėjai CVP IS priemonėmis nuolatos gali atnaujinti kainos pasiūlymus. Pažymėtina, kad šis elektroninis aukcionas, nėra suprantamas kaip klasikinis aukcionas, kai sumos yra didinamos, tai atvirkštinis aukcionas, kurio tikslas pateikti kuo žemesnę kainą.

2008 metais pradėjusioje veikti CPVIS, buvo sudarytos visos techninės galimybės taikyti elektroninio aukciono procedūrą. Tačiau nė viena perkančioji organizacija nepasinaudojo šios sistemos suteiktomis galimybėmis ir nevykdė nė vieno elektroninio aukciono. Tokiam pasirinkimui įtakos turi ne tik viešuosius pirkimus vykdančių specialistų naujovių baimė, tačiau taip pat ir elektroninio aukciono vykdymo praktikos, detalių procedūrų aprašymo, specialiosios literatūros nebuvimas.

Nežiūrint į tai, kad Lietuvoje elektroninis aukcionas dar nėra naudojamas, tačiau pasaulinėje praktikoje šios procedūros diegimas ir naudojimo skatinimas davė teigiamų rezultatų. Elektroninis aukcionas pasitesimo kitų šalių praktikoje. Brazilijos Federacinės Respublikos pavyzdys parodė, kad tokių procedūrų taikymas turėjo teigiamos įtakos plėtojant smulkujų verslą. Įvertinus tai, kad smulkusis verslas, skaidrus, efektyvūs viešieji pirkimai turi įtakos ekonomikos augimui Brazilijos Federacinė Respublika nusprendė imtis naujų priemonių numatytiems tikslams pasiekti. „Brazilijos veiksmai siekiant kelti viešųjų pirkimų efektyvumą buvo nukreipti į viešųjų pirkimų procedūras, teisės aktų normas ir technologijas, siekiant viešųjų pirkimų skaidrumo, kainų mažėjimo,

⁴¹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 2 straipsnio 8 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=268778&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-10-04

skaitmeninių technologijų taikymo, racionalumo bei demokratizuoti pasiūlymų pateikimo procedūras.⁴² „Dėl šios priežasties Federacinė Vyriausybė nustatė, kad pagrindinė elektroninių viešųjų pirkimų atlikimo forma yra elektroninis aukcionas“.⁴³ „Tokia politika 2005 metais sutaupė 598 milijonus Brazilijos realų viešojo sektoriaus išlaidų <...>“⁴⁴. Brazilijos pavyzdys, rodo akivaizdžią elektroninio aukciono naudą. Lietuvos Respublikos ir Brazilijos viešųjų pirkimų sistemos, šalių ekonomikos nėra identiškos, dėl šių priežasčių yra tikimybė, kad elektroninio aukciono intensyvus naudojimas Lietuvoje neduotų tokių teigiamų rezultatų, tačiau tokios procedūros dažnesnis naudojimas būtų teigiamas veiksnys: tiekėjai konkuruotų dėl kainų, o perkančiosios organizacijos galėtų gauti joms naudingesnius pasiūlymus.

Lietuvoje šiai procedūrai taip pat rodomos išskirtinis dėmesys. Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – LR Vyriausybė) programoje iš visų viešųjų pirkimų procedūrų išskiria elektroninį aukcioną. Programos 39 punktą nustato: „Sieksime spartaus aukcionų metodo pritaikymo galutinei pasiūlymo kainai nustatyti.“⁴⁵ Šią LR Vyriausybės priemonių plano nuostatą detalizuoja Strategijos priemonių plano 2.2 punktą, kuris įpareigoja Viešųjų pirkimų tarnybą prie LRV bei LR Ūkio ministeriją iki 2010 metų I ketvirčio: „Parengti rekomendacijas, kaip taikyti elektroninius aukcionus vykdant viešuosius pirkimus“⁴⁶. Tačiau minėtuose teisės aktuose įtvirtintos nuostatos nesukuria perkančiajai organizacijai pareigos naudoti elektroninio aukciono procesą vykdant viešuosius pirkimus. Parengtos rekomendacijos bus tik rekomendacinio pobūdžio ir padės vykdyti elektroninius aukcionus toms perkančiosioms organizacijoms, kurios pačios savarankiškai nuspręš pradėti taikyti šį procesą. Viešųjų pirkimų įstatymas įvirtina nuostatas tik dėl privalomo elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo (50 % nuo bendros perkančiosios organizacijos pirkimų vertės), tačiau nenumato privalomo elektroninio aukciono taikymo.

Atkreiptinas dėmesys, kad pats elektroninio aukciono taikymo procesas turi išimčių. Kaip nurodo elektroninio aukciono sąvokos apibrėžimas, šis procesas neturėtų būti taikomas, kai pirkimo objektas yra intelektinės veiklos rezultatai, dėl šios priežasties ši procedūra turėtų būti dažniausiai taikoma elementarioms, įprastoms prekėms ar paslaugoms pirkti. Jeigu Viešųjų pirkimų įstatyme būtų įtvirtinta pareiga perkančiosioms organizacijoms taikyti aukciono procedūrą, autoriaus

⁴² Advancing public procurement: Practices, Innovation and Knowledge-sharing. 2007. PrAcademics Press, Boca Raton, Florida, USA. P- 337.

⁴³ Advancing public procurement: Practices, Innovation and Knowledge-sharing...ten pat.

⁴⁴ Advancing public procurement: Practices, Innovation and Knowledge-sharing...ten pat.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. XI-52 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=333778; prisijungimo laikas: 2009-10-04.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1332 „Dėl Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijos patvirtinimo“ // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=355759&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-10-04.

nuomone, turėtų būti numatyta ir dar keletas išimčių, kuomet aukciono perkančioji organizacija galėtų netaikyti. Tokiems atvejams autorius priskiria pirkimus, kai:

1. gaunamas tik vienas pasiūlymas;
2. dėl techninių ar meninių priešasčių arba dėl priešasčių, susijusių su išimtinių teisių apsauga, prekes patiekti, paslaugas pateikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas;
3. neišvengiamai būtina pirkimą atlikti ypač skubiai dėl įvykio, kurio perkančioji organizacija negalėjo numatyti, kai tokio pirkimo neįmanoma atlikti atviro, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdais šiame įstatyme nustatytais terminais.

Apibendrinus, galima teigti, kad LR Vyriausybės programos nuostatos įgyvendinimas įmanomas, tačiau reikėtų Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimų, įpareigojančių perkančiąsias organizacijas taikyti aukcioną bei detalizuoti poįstatyminiais teisės aktais pačias aukciono procedūras. Perkančiųjų organizacijų nenorą savo iniciatyva vykdyti elektroninius aukcionus rodo ir tai, kad nors nuo 2008 metų veikianti CPVIS suteikė technines galimybes, teisinė bazė sudarė visas teises prielaidas taikyti šį procesą, tačiau nė viena perkančioji organizacija nepasinaudojo tuo.

Siekiant, kad būtų pradėtas realus elektroninio aukciono taikymas, Viešųjų pirkimų įstatyme turėtų būti numatyta pareiga perkančiosioms organizacijoms taikyti aukcioną, taip pat turėtų būti detalizuotos išimtys, kuomet perkančiosios organizacijos galėtų aukciono netaikyti.

Teisės aktu įpareigojant perkančiąsias organizacijas, būtų įmanoma pasiekti tai, kad elektroninis aukcionas taptų ne vien teoriškai egzistuojanti galimybė ar itin reta išimtis, taikoma viešųjų pirkimų praktikoje, o dažnai naudojamas viešojo pirkimo procedūra. Elektroninis aukcionas sudarys sąlygas tiekėjams konkuruoti dėl kainų, o perkančiajai organizacijai gauti jai naudingą pasiūlymą bei racionaliai naudoti pirkimui skirtas lėšas.

Siekiant sėkmingo ir plataus aukciono naudojimo viešuosiuose pirkimuose, reikėtų išspręsti keletą teisinių problemų, su kuriomis susiduria Viešųjų pirkimų specialistai testuodami CVP IS galimybes aukciono metu. Aukciono metu tiekėjai konkuruodami dėl kainos CVP IS priemonėmis siūlo viso pasiūlymo kainą. Jei pasiūlymas skaidomas į dalis – siūlo dalies (dalių) kainas. Neretai praktikoje pirkimo objektą sudaro ne viena prekė (paslauga, darbas), o jų keletas. Pasibaigus aukcionui, perkančioji organizacija žino tiekėjų pasiūlytas kainas. Tačiau jei pirkimo objektą sudaro keletas pozicijų, tampa nebeaišku, kaip ir kada turi būti detalizuoti pirkimo objekto pozicijų įkainiai. Po vokų atplėšimo procedūros perkančioji organizacija nebegali „prašyti, siūlyti arba leisti pakeisti pasiūlymo, pateikto atviro ar riboto konkurso metu, ar galutinio pasiūlymo, pateikto konkurencinio dialogo metu, esmės – pakeisti kainą arba padaryti kitų pakeitimų, dėl kurių pirkimo dokumentų

reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus. Perkančioji organizacija, pasiūlymų vertinimo metu radusi pasiūlyme nurodytos kainos apskaičiavimo klaidų, privalo paprašyti dalyvių per jos nurodytą terminą ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas, nekeičiant vokų su pasiūlymais atplėšimo posėdžio metu paskelbtos kainos.⁴⁷ Tačiau aukciono metu pasikeitusios galutinės pasiūlymo kainos detalizavimas, nurodant pirkimo objekto atskirų pozicijų įkainius neturėtų būti laikomas pasiūlymo keitimu ir perkančioji organizacija turėtų turėti galimybę iki pasiūlymų (preliminarijos pasiūlymų) eilės sudarymo turėtų turėti galimybę leisti tiekėjui pateikti naujas sudėtines kainas. Tam turėtų būti koreguotas Viešųjų pirkimų įstatymo 39 straipsnis, numatant ką gali perkančioji organizacija leisti tiekėjui keisti pasiūlyme. Taip pat turėtų būti papildytas Viešųjų pirkimų įstatymo 65 straipsnis arba paskelbta aukciono vykdymo tvarka, kurioje buvo reglamentuota, kaip vyksta aukcionas, procedūrų terminai, sąlygos, kaip ir kokiais terminais tiekėjai pasibaigus aukcionui detalizuoja pirkimo objekto sudėtines kainas.

Nagrinęjant aukcioną viešuosiuose pirkimuose, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad užsienio šalių praktikoje jis trunka apie 1-2 valandas. Taigi, tai yra procesas, kuris laiko atžvilgiu trunka nuo valandos iki kelių. Viešųjų pirkimų įstatymo 94 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo rašytinę pretenziją, sustabdo pirkimo procedūras, kol ši pretenzija bus išnagrinėta ir priimtas sprendimas. Pirkimo procedūros, gavus Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimą, nestabdomos, jeigu jas sustabdžius perkančioji organizacija ar tiekėjas patirtų daug didesnių nuostolių už tuos, kuriuos galėtų patirti pretenziją pateikęs tiekėjas.“⁴⁸ Taigi, aukciono vykdymo metu gavus pretenziją, jis turėtų būti iš karto stabdomas. Atsižvelgiant į aukciono specifiką, greitą jo procesą ir taip pat siekiant užtikrinti tinkamą tiekėjų interesų gynimą, autorius siūlo koreguoti arba aukciono sąvoką, numatant kad aukcionas – tai nepertraukiamas procesas, arba koreguoti Viešųjų pirkimų įstatymo 94 straipsnio 3 dalį numatant, kad perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo rašytinę pretenziją, sustabdo pirkimo procedūras, kol ši pretenzija bus išnagrinėta ir priimtas sprendimas. Jeigu pretenzija gaunama aukciono metu – procedūros stabdomos pasibaigus aukcionui.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 39 straipsnio 1 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=268778&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-10-05

⁴⁸ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 94 straipsnio 3 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=268778&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-10-05.

2.4. Dinaminė pirkimų sistema

Viešųjų pirkimų įstatymo 2 straipsnio 7 dalis pateikia dinaminės pirkimų sistemos apibrėžimą: „Dinaminė pirkimo sistema – vien tik elektroninis procesas, skirtas įprastiems pirkimams, kurių charakteristikos rinkoje visuotinai žinomos ir atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus, atlikti. Dinaminės pirkimo sistemos naudojimo trukmė yra ribota. Per visą jos galiojimo laiką bet kuriam suinteresuotam tiekėjui, atitinkančiam perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacinius reikalavimus ir pateikusiam specifikacijas atitinkantį orientacinį pasiūlymą, leidžiama dalyvauti procese.“⁴⁹. Apibendrinus viešųjų pirkimų įstatymo 64 straipsnio nuostatas, reglamentuojančias dinaminės pirkimų sistemos vykdymą, galima išskirti tokius veiksmus, kuriuos privalės atlikti perkančioji organizacija, taikydama dinaminę pirkimo sistemą:

1) Viena iš sąlygų dinaminės pirkimų sistemos vykdyme, tai, kad ji taikoma tik skelbiamiems pirkimams. Perkančioji organizacija, siekdama taikyti dinaminę pirkimų sistemą, tai privalo nurodyti ir skelbime;

2) perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodo numatomą pirkimo objektą, būtiną informaciją apie pirkimo sistemą, naudojamą elektroninę įrangą, techninio prisijungimo priemones ir jų specifikacijas;

3) skelbime apie pirkimą nurodo interneto adresą, kuriuo iki dinaminės sistemos pabaigos elektroninėmis priemonėmis nevaržomai, tiesiogiai ir be apribojimų galima susipažinti su pirkimo dokumentais.

4) Perkančioji organizacija privalo suteikti galimybę visiems tiekėjams pateikti orientacinį pasiūlymą per dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laiką ir dalyvauti šioje sistemoje Viešųjų pirkimų įstatymo 64 straipsnio 2 dalyje nurodytomis sąlygomis.

5) Perkančioji organizacija turi įvertinti pateiktus orientacinius pasiūlymus ne vėliau kaip per 15 dienų nuo orientacinio pasiūlymo pateikimo dienos. Perkančioji organizacija turi teisę pratęsti orientacinių pasiūlymų vertinimo terminą, jeigu nėra išsiųstas kvietimas pateikti pasiūlymus. Perkančioji organizacija nedelsdama praneša tiekėjui apie leidimą dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje arba apie jo orientacinio pasiūlymo atmetimą.

6) Prieš pakviesdama tiekėjus pateikti pasiūlymą dėl konkretaus pirkimo, perkančioji organizacija skelbia supaprastintą skelbimą apie pirkimą dinaminėje sistemoje ir kviečia visus suinteresuotus tiekėjus per nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis kaip 15 dienų nuo

⁴⁹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, 2 straipsnio 7 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=268778&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2009-10-05.

supaprastinto skelbimo apie pirkimą dinaminėje sistemoje išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos, pateikti orientacinį pasiūlymą pagal Viešųjų pirkimų įstatymo 64 straipsnio 4 dalies nuostatas. Perkančioji organizacija negali tęsti pirkimo procedūrų, kol ji nėra užbaigusi visų iki nustatyto termino pabaigos gautų orientacinių pasiūlymų vertinimo.

7) Perkančioji organizacija, atlikdama kiekvieną konkretų pirkimą pagal dinaminę pirkimo sistemą, kviečia visus tiekėjus, kuriems leista dalyvauti sistemoje, pateikti pasiūlymą.

8) Perkančioji organizacija, vadovaudamasi pasiūlymų vertinimo kriterijais, nurodytais skelbime dėl dinaminės pirkimo sistemos sudarymo, nustato geriausią pasiūlymą pateikusį tiekėją ir su juo sudaro pirkimo sutartį. Prireikus šie kriterijai gali būti tiksliau suformuluoti viešųjų pirkimų įstatymo 64 straipsnio 6 dalyje nurodytame kvietime.

9) Dinaminė pirkimo sistema negali būti taikoma ilgiau kaip ketverius metus, išskyrus išimtis, kai perkančioji organizacija gali pagrįsti ilgesnį dinaminės pirkimų sistemos taikymo poreikį.

Šis procesas taip pat yra visiškai naujovė viešųjų pirkimų sistemoje. Dinaminė pirkimų sistema buvo įtvirtinta jau 2005 metų Viešųjų pirkimų įstatymo redakcijoje, tačiau praktikoje ji dar nebuvo naudojama.

Pažymėtina, kad šio proceso taikymas yra ypatingai retas atvejis ir Europoje. Ši sistema nėra naudojama ir kol kas išlieka teoriniame lygmenyje. Praktikos nebuvimas, sistemos sudėtingumas vis labiau stabdo jos naudojimo galimybę. Lietuvoje dinaminei pirkimų sistemai taip pat nėra rodomas išskirtinis dėmesys, neminima kaip vienas iš akcentų Strategijoje bei Vyriausybės programoje.

Apibendrinus galima daryti išvadą, kad yra sudarytos galimybės dinaminės pirkimų sistemos funkcionavimui, priimti teisės aktai, veikia informacinė sistema, tačiau praktikos nebuvimas, naujovių baimė, pačios procedūros sudėtingumas verčia perkančiąsias organizacijas netaikyti dinaminės pirkimų sistemos vykdant viešuosius pirkimus.

2.5. Praktikoje pasitaikančios problemos

Perkančioji organizacija vykdydama viešąjį pirkimą elektroninėje erdvėje susidurs su teisinio reglamentavimo neaiškumais. Yra natūralu, kai įtvirtinus visiškai naują reiškinį susiklostanti praktika išryškina teisės normų spragas. Neįmanoma reglamentuojant naujus teisinius santykius numatyti visas teises situacijas. Tik besikurianti praktika, padės tobulinti viešųjų pirkimų teisinę bazę, todėl būtina identifikuoti neaiškias situacijas.

Kaip nurodė apklaustas Viešųjų pirkimų tarnybos specialistas: „Viena iš dažniausiai pasitaikančių problemų, tai elektroninės formos pasiūlymo galiojimo užtikrinimo nebuvimas. Pavyzdžiui, garantijas išduoda privačios bendrovės ir nuo jų išreikštos valios priklauso, ar persikels naujų technologijų taikymas ir į garantijų išdavimo sistemą. Viešųjų pirkimų tarnyba ne kartą kreipėsi į privačius subjektus teikiančius, pasiūlymo galiojimo užtikrinimus, pavyzdžiui, banko garantijas, su prašymu įvertinti tokių paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę galimybę.“⁵⁰.

Viešųjų pirkimų įstatyme nustatyta perkančiosios organizacijos teisės reikalauti pasiūlymo galiojimo užtikrinimo: „Perkančioji organizacija gali pareikalauti, kad pasiūlymų galiojimas būtų užtikrinamas, ir privalo pareikalauti, kad pirkimo sutarties įvykdymas būtų užtikrinamas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatytais prievolių įvykdymo užtikrinimo būdais. Perkančioji organizacija, atlikdama viešąjį pirkimą elektroninėmis priemonėmis, gali nustatyti, kad pasiūlymo galiojimo ir pirkimo sutarties įvykdymo užtikrinimas pateikiamas elektroniniu būdu“⁵¹. Lietuvos Respublikos Civilinis kodekso Prievolių įvykdymo užtikrinimo skyriaus 6.70 straipsnis išvardija galimus prievolių įvykdymo užtikrinimo būdus: „Prievolių įvykdymas gali būti užtikrinamas pagal sutartį arba įstatymus netesybomis, įkeitimu (hipoteka), laidavimu, garantija, rankpinigiais ar kitais sutartyje numatytais būdais.“⁵². Sutarties įvykdymo užtikrinimo jei vykdomas elektroninis viešasis pirkimas problemų nesudaro, nes šiuo atveju gali būti taikomi įvairūs prievolių užtikrinimo būdai, kurie dažniausiai yra nustatomi šalių susitarimu. Tokių būdų pasirinkimas nepriklauso iš esmės nuo to ar pirkimas bus vykdomas elektroninėje erdvėje ar tradicinėmis priemonėmis, nes Viešųjų pirkimų įstatymas nenumato, kad sutartis taip pat turėtų būti sudaroma ir pasirašoma elektroninėje erdvėje, tačiau net ir tuo atveju, jei bus sudaroma elektroninė sutartis, vis tiek nekyla sunkumų sutarties įvykdymo užtikrinimo taikyme, pavyzdžiui, sutarties nuostatose gali būti aptariamas delspinigių klausimas.

Iškyla problema, kai perkančioji organizacija reikalauja pasiūlymo galiojimo užtikrinimo. Pasiūlymas, kaip nustato Viešųjų pirkimų įstatymo 2 straipsnio 19 dalis: „Pasiūlymas – tiekėjo raštu pateiktų dokumentų ir elektroninėmis priemonėmis pateiktų duomenų visuma ar žodžiu pateiktas siūlymas tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus pagal perkančiosios organizacijos nustatytas pirkimo sąlygas.“⁵³. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse minimi

⁵⁰ 2 priedas.

⁵¹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 30 straipsnio 1 dalis (aktuali redakcija) // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=350799, prisijungimo laikas: 2009-11-15.

⁵² Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 6.70 straipsnio 1 dalis (aktuali redakcija) // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=357638; prisijungimo laikas: 2009-11-14.

⁵³ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 30 straipsnio 1 dalis (aktuali redakcija) // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=350799, prisijungimo laikas: 2009-11-15.

prievolių užtikrinimo būdai nustatomi abipusiuose susitarimuose, o tiekėjo pasiūlymas yra pateikiamas vienašališkai, todėl dažniausiai pasiūlymo užtikrinimui naudojama garantija. „Garantija laikomas vienašalis garanto įsipareigojimas garantijoje nurodyta suma visiškai ar iš dalies atsakyti kitam asmeniui – kreditoriui, jeigu asmuo – skolininkas prievolės neįvykdys ar ją įvykdys netinkamai, ir atlyginti kreditoriui nuostolius tam tikromis sąlygomis (skolininkui tapus nemokiam ir kitais atvejais).“⁵⁴. „Garantija turi būti rašytinė. Šio reikalavimo nesilaikymas garantiją daro negaliojančią.“⁵⁵. Garantijos forma, bei teikiamos sąlygos sudaro visas galimybes taikyti šį pasiūlymų užtikrinimo būdą. Kai pirkimas vykdomas tradicinėmis priemonėmis, pasiūlymo galiojimo užtikrinimas: „<...> įdedamas į bendrą voką.“⁵⁶, šiuo atveju problemų nekyla, tačiau kaip elgtis perkančiosioms organizacijoms, kai pasiūlymai teikiami elektroninėmis priemonėmis. Analogiška problema, kyla kai perkančioji organizacija reikalauja pateikti ir prekių pavyzdžius, kurių neįmanoma pateikti elektroninėmis priemonėmis.

Viešųjų pirkimų tarnybos internetiniame puslapyje, skiltyje „Klausimai“, Viešųjų pirkimų tarnyba teikia atsakymą kaip perkančiajai organizacijai elgtis, kai pirkimas atliekamas elektroninėmis priemonėmis, tačiau prekių pavyzdžių bei pasiūlymo galiojimo užtikrinimo tokiomis priemonėmis pateikti neįmanoma. Kaip nurodo Viešųjų pirkimų tarnyba vienintelė išeitis pagrindinį pasiūlymą teikti elektroninėmis priemonėmis, o pasiūlymo galiojimo užtikrinimą bei prekių pavyzdžius tradicinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, užklijuotame voke. Kaip nurodo Viešųjų pirkimų tarnyba toks pirkimas bus laikomas elektroniniu viešuoju pirkimu.⁵⁷ Atkreiptinas dėmesys į tai, kad susiklostančios situacijos ir jų sprendimo būdai, nurodomi Viešųjų pirkimų tarnybos tinklalapyje, yra iš esmės rekomendacinio pobūdžio. Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų išaiškinimą turėtų pateikti teismai, sprenddami perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų ginčus elektroninių viešųjų pirkimų klausimai.

Taikant tokį būdą, kai dalis pasiūlymo teikiama elektroninėmis priemonėmis, dalis užklijuotame voke, svarbu atkreipti dėmesį kokia data bus laikoma pasiūlymo pateikimo data, jei pirkimas teikiamas dalimis. Viešųjų pirkimų tarnybos pateiktuose atsakymuose: „Pasiūlymo pateikimo data laikoma ta, kuomet gaunamas visas pasiūlymas (paskutinė pasiūlymo dalis). Pavyzdžiui, jeigu pasiūlymas elektroninėmis priemonėmis pateiktas anksčiau, o dalis pasiūlymo

⁵⁴ Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 6.90 straipsnio 1 dalis (aktuali redakcija) // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=357638; prisijungimo laikas: 2009-11-15.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 6.91 straipsnis (aktuali redakcija) // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=357638; prisijungimo laikas: 2009-11-15.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 28 straipsnio 5 dalis (aktuali redakcija) // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=350799; prisijungimo laikas: 2009-11-16.

⁵⁷ <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=1089635293&kaid=276&lan=LT>; prisijungimo laikas: 2009-11-16.

(pvz. pasiūlymo galiojimo užtikrinimas) voke - vėliau, tai pasiūlymo pateikimo data fiksuojama voko gavimo data (valanda, minutė).⁵⁸

Pažymėtina, kad Viešųjų pirkimų įstatymas tokio išimtinio pasiūlymo skaidymo į dvi dalis nenustato, išskyrus atvejį, kai perkančioji organizacija pasiūlymus vertins pagal ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijų. Įvertinus šiuos aspektus, būtina tobulinti įstatymo nuostatas, nurodant, situacijas, kai pasiūlymo teikimas galimas dalimis, tai yra mišriu būdų (dalis pasiūlymo teikiama elektroninėmis priemonėmis, ta dalis kurios, taip pateikti neįmanoma, teikiama voke). Teisės aktų normos nustato vienus reikalavimus, realiai egzistuojanti situacija dažnai nėra visiškai pritaikyta tokiems reikalavimams, tačiau perkančiosioms organizacijos turi įvertinti tokias situacijas ir prisitaikyti.

Ši problema atima viešųjų pirkimų teikiama naudą ir operatyvumą, taip apsunkindama tiek tiekėjui pasiūlymo teikimą, tiek perkančiajai organizacijai pirkimo vykdymą. Tiekėjas esantis iš kito miesto ir dalyvaujantis elektriniame pirkime iš savo miesto teiktų pasiūlymą, tačiau jei bus reikalaujamas prekės pavyzdys, jis turės važiuoti perkančiosios organizacijos nurodytu adresu ir teikti pavyzdį arba jį pateikti per kurjerį.

Taikant tokį būdą, kai dalis pasiūlymo teikiama elektroninėmis priemonėmis, dalis užklijuotame voke, svarbu atkreipti dėmesį, kokia data bus laikoma pasiūlymo pateikimo data, jei pirkimas teikiamas dalimis. Viešųjų pirkimų tarnybos pateiktuose atsakymuose: „Pasiūlymo pateikimo data laikoma ta, kuomet gaunamas visas pasiūlymas (paskutinė pasiūlymo dalis). Pavyzdžiui, jeigu pasiūlymas elektroninėmis priemonėmis pateiktas anksčiau, o dalis pasiūlymo (pvz. pasiūlymo galiojimo užtikrinimas) voke - vėliau, tai pasiūlymo pateikimo data fiksuojama voko gavimo data (valanda, minutė).⁵⁹

Pažymėtina, kad Viešųjų pirkimų įstatymas (pasiūlymo teikimas apibrėžtas Viešųjų pirkimų įstatymo 2 straipsnyje) tokio išimtinio pasiūlymo skaidymo į dvi dalis nenustato, išskyrus atvejį, kai perkančioji organizacija pasiūlymus vertins pagal ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijų.

Įvertinus šiuos aspektus, būtina tobulinti įstatymo nuostatas, nurodant, situacijas, kai pasiūlymo teikimas galimas dalimis, tai yra mišriu būdų (dalis pasiūlymo teikiama elektroninėmis priemonėmis, ta dalis kurios, taip pateikti neįmanoma, teikiama voke). Teisės aktų normos nustato vienus reikalavimus, realiai egzistuojanti situacija dažnai nėra visiškai pritaikyta tokiems reikalavimams, tačiau perkančiosioms organizacijos būtina spręsti tokias situacijas ir prisitaikyti.

⁵⁸ <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=1089635293&kaid=275&lan=LT>; prisijungimo laikas: 2009-11-16.

⁵⁹ <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=1089635293&kaid=275&lan=LT>; prisijungimo laikas: 2009-11-16.

Ši problema atima viešųjų pirkimų teikiama nauda ir operatyvumą, taip apsunkindama tiek tiekėjui pasiūlymo teikimą, tiek perkančiajai organizacijai viešojo pirkimo procedūrų vykdymą. Tiekėjas esantis iš kito miesto ir dalyvaujantis elektroniniame pirkime iš savo miesto teiktų pasiūlymą, tačiau jei bus reikalaujamas prekės pavyzdys (ar banko garantiją), jis turės važiuoti perkančiosios organizacijos nurodytu adresu ir pristatyti prekės pavyzdį.

Pažymėtina, kad elektroniniai viešieji pirkimai nėra tokie pirkimai, kurie turėtų būti taikomi be išimties ir visais atvejais. Kaip rodo praktika, yra tokių pirkimų, kai teikiant elektroninį iš esmės ypatingai sunku, susiduriama su sunkumais ir probleminėmis situacijomis, įvertinus tai, galima daryti išvadą, kad viešieji pirkimai neturėtų būti 100 % vykdomi elektroninėje erdvėje. Kaip nurodo Viešųjų pirkimų specialistas: „<...> Šiuo metu nėra įmanoma visus viešuosius pirkimus vykdyti elektroninėje erdvėje, be to tai būtų net neracionalu, nes dėl kai kurių pirkimų ypatumų, tokių pirkimų tiesiog nebūtų įmanoma įvykdyti“⁶⁰.

Kita autoriaus nuomonė, neaiški situacija, su kuria susidurs perkančiosios organizacijos, bus kai perkančioji organizacija kreipsis į Viešųjų pirkimų tarnybą dėl sutikimo nutraukti pirkimo procedūras ar nestabdyti pirkimo procedūrų, kai nagrinėjamos tiekėjo pretenzijos. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2009 m. rugpjūčio 31 d. įsakymo Nr. 1S-90 „Dėl Perkančiųjų organizacijų prašymų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių patvirtinimo“ IV dalis nustato teikiamo prašymo formą ir turinį; „4. Prašymas pateikiamas raštu. Prašymas turi būti pasirašytas perkančiosios organizacijos vadovo arba jo įgalioto asmens. Jei prašymą pasirašo įgaliotas asmuo, Tarnyba turi teisę pareikalauti, kad būtų pateiktas įgaliojimas arba lygiavertis dokumentas, įrodantis, kad asmuo turi teisę pasirašyti Tarnybai teikiamus prašymus.“⁶¹. 15, 16, 17, 18 punktai nustato tiekiamo prašymo turinį, „9. Prie prašymo pridedamų jį pagrindžiančių dokumentų kopijos, nuorašai ar išrašai turi būti išforminti Lietuvos archyvų departamento nustatyta tvarka.“. Iš pateiktos nuostatos aišku, tai, kad prašymų teikimo tvarka iš esmės nėra pritaikyta elektroniniams viešiesiems pirkimams, nes prašoma teikti dokumentus, patvirtintus, atspausdintus popieriuje. Siūlytina nustatyti, kad tuos pirkimo dokumentus, kurių neįmanoma pateikti CVP IS ar kitoje elektroninėje sistemoje perkančioji organizacija teiktų kartu su prašymu, o tuos duomenis, pavyzdžiui kaip tiekėjo pasiūlymai, audito seka, Viešųjų pirkimų tarnyba tikrintų prisijungus prie sistemos kaip naudotojas.

Pažymėtina, kad CVP IS sistemoje sudarytos visos galimybės sukurti naudotoją, kuris nematys jokios papildomos informacijos, išskyrus konkretų vertinamą pirkimą. Tokia sistema

⁶⁰ 2 priedas.

⁶¹ Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2009 m. rugpjūčio 31 d. įsakymas Nr. 1S-90 „Dėl Perkančiųjų organizacijų prašymų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės Žinios. 2009, Nr. 106-4463;

palengvintų perkančiųjų organizacijų darbą, sumažintų popieriaus naudojimą, paspartintų viešųjų pirkimų procesus.

Kita problema su kuria susiduria perkančioji organizacija, tai ginčų dėl elektroninio viešojo pirkimo nagrinėjimas teisme. Problemos nekelia tokių dokumentų, kurie surašomi raštu (tiek pasirašomi elektroniniu parašu, tokiu atveju gali būti pateikiama informacinė laikmena) pavyzdžiui, protokolai, pirkimo dokumentai, tačiau kaip elgtis perkančiajai organizacijai, kai tiekėjo pasiūlymas yra pateiktas elektroninėmis priemonėmis ir pasirašytas kvalifikuotu elektroniniu parašu? CVP IS sistemoje, toks pasiūlymas laikomas oficialiai pasirašytu ir teisinių problemų nekylo: „Saugus elektroninis parašas, sukurtas saugia parašo formavimo įranga ir patvirtintas galiojančiu kvalifikuotu sertifikatu, elektroniniams duomenims turi tokią pat teisinę galią kaip ir parašas rašytiniuose dokumentuose ir yra leistinas kaip įrodinėjimo priemonė teisme.“⁶². Tačiau kaip tokius dokumentus, kurie egzistuoja CVP IS sistemoje pateikti teismui?

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 177 straipsnio 1 ir 2 dalis pateikia įrodymų sampratą bei baigtinį sąrašą:

„1. Įrodymai civilinėje byloje – bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių šalių reikalavimus bei atsikirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra.

2. Tie duomenys nustatomi šiomis priemonėmis: šalių ir trečiųjų asmenų (tiesiogiai ar per atstovus) paaiškinimais, liudytojų parodymais, rašytiniais įrodymais, daiktiniais įrodymais, apžiūrų protokolais ir ekspertų išvadomis.“⁶³.

Rašytinis įrodymas: „Rašytiniai įrodymai – tai dokumentai, dalykinio ir asmeninio susirašinėjimo medžiaga, kitokie raštai, kuriuose yra duomenų apie aplinkybes, turinčias reikšmės bylai. <...>.“⁶⁴.

„Rašytiniai įrodymai pateikiami šio Kodekso 114 straipsnyje nustatytos formos. Dokumento rašytinei formai prilyginami dalyvaujančių byloje asmenų pasirašyti dokumentai, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka perduoti telekomunikacijų galiniais įrenginiais.“⁶⁵.

⁶² Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymo 8 straipsnio 1 dalis // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=105849; prijungimo laikas 2009-11-15.

⁶³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 177 straipsnio 1 ir 2 dalys (aktuali redakcija) // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=332205; prijungimo laikas 2009-11-16.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 197 straipsnio 1 dalis (aktuali redakcija) // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=332205; prijungimo laikas 2009-11-16.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 198 straipsnio 2 dalis (aktuali redakcija) // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=332205; prijungimo laikas 2009-11-16

114 straipsnis nustato: „1. Dalyvaujantis byloje asmuo, kuris procesinio dokumento turinį pagrindžia rašytiniais įrodymais, prideda jų originalus arba nuorašus, patvirtintus teismo, notaro, byloje dalyvaujančio advokato ar dokumentą išdavusio (gavusio) asmens.“⁶⁶.

Apibendrinus, tai kas išdėstyta, tiekėjas ar perkančioji organizacija, kilus ginčui, kuris bus nagrinėjamas teisme, duomenis, kurie egzistuoja išimtinai CPV IS sistemoje, pavyzdžiui, veiksmų audito seką, turės atspausdinti ir nustatyta tvarka patvirtintus teikti teismui.

Pažymėtina, tai, kad sistema sudaro galimybes teismui susipažinti su tokiais duomenimis tiesiogiai. CVP IS sistemoje sudaryta galimybė kurti naudotojus, su ribotom peržiūros teisėmis, t. y. toks naudotojas negales matyti visos esančios perkančiosios organizacijos informacijos, o tik tuos pirkimus kurių peržiūros teisė jam bus suteikta. Tačiau toks galimas teismo susipažinimo su įrodymais variantas, įvertinus teisės aktų nuostatas negali būtin naudojamas.

Dar viena probleminė situacija, tai neišklus tiekėjų informavimo, kai tikslinami pirkimo dokumentai, teikiami paaiškinimai bei kita informacija, klausimo reglamentavimas. Viešųjų pirkimų įstatymo 27 straipsnio 1 dalis nustato, kad: „Perkančioji organizacija pirkimo dokumentus, kuriuos įmanoma pateikti elektroninėmis priemonėmis, įskaitant technines specifikacijas, dokumentų paaiškinimus (patikslinimus), taip pat atsakymus į tiekėjų klausimus, skelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje kartu su skelbimu apie pirkimą. Jeigu pirkimo dokumentų neįmanoma paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje, perkančioji organizacija pirkimo dokumentus tiekėjui pateikia kitomis priemonėmis.“⁶⁷. Perkančioji organizacija taip pat privalo informuoti visus tiekėjus, pasiėmusius pirkimo sąlygas, jei yra tikslinami pirkimo dokumentai, teikiami paaiškinimai bei kita svarbi informacija. Susiklosto dviprasmiška situacija, kai pirkimo dokumentai yra skelbiami viešai ir kiekvienas asmuo, net neregistruotas sistemoje, gali atsisiųsti pirkimo dokumentus (sistemoje yra galimybė ir prisijungti prie pirkimo, tokiu atveju perkančioji organizacija mato pirkimo sąlygas pasiėmusius tiekėjus). Kaip tokiu atveju perkančiajai organizacijai įgyvendinti tokį įstatymo reikalavimą ir informuoti visus tiekėjus pasiėmusius pirkimo dokumentus?

Vienas iš galimų problemos sprendimo būtų, tai pirkimo dokumentuose nustatyti, kad visi paaiškinimai, patikslinimai bus skelbiami CVP IS, papildomai bus informuojami tiek tie tiekėjai, kurie prisijungė prie pirkimo.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 114 straipsnis // http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=332205; prijungimo laikas 2009-11-16.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 27 straipsnio 1 dalis (aktuali redakcija) // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=350799; prisijungimo laikas: 2009-11-16.

Apibendrinus, pateiktą informaciją matyti, kad perkančioji organizacija vykdydama elektroninius viešuosius pirkimus susiduria su teisinio reglamentavimo neaiškumais, tačiau teisės aktų normos iš esmės yra pritaikytos elektroninių viešųjų pirkimų sklandžiam vykdymui, nežiūrint į pasitaikančius netikslumus. Vadovaujantis priimtomis teisės aktų nuostatomis elektroninių viešųjų pirkimų vykdymas yra įmanomas.

IŠVADOS

1. Tyrimo hipotezė: Elektroninis viešasis pirkimas vien tik elektroninis procesas, kuris vykdomas naudojant Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą ar kitas sistemas ir visos pirkimo procedūros, įskaitant viešojo pirkimo sutarties sudarymą, atliekamos tik elektroninėje erdvėje, pasitvirtino iš dalies.
2. Elektroninis viešasis pirkimas nėra išimtinai vien tik elektroninėmis priemonėmis atliekamas procesas. Elektroniniu viešuoju pirkimu bus laikomas toks pirkimas, kai elektroninėmis priemonėmis pateikiamas tik skelbimas apie pirkimą (neskelbiamų pirkimų atveju – kvietimas), kiti pirkimo dokumentai ir priimami tiekėjų pasiūlymai. Elektroninės formos viešojo pirkimo sutarties sudarymas, naudojant informacinės sistemos priemones, nėra privalomas.
3. Tyrimo hipotezė: teisės aktų normos yra pritaikytos elektroninių viešųjų pirkimų vykdymui, pasitvirtino. Teisės aktų normos yra pritaikytos elektroninių viešųjų pirkimų vykdymui, nežiūrint į kai kuriuos teisinio reglamentavimo neaiškumus. Praktikoje pasitaikančios teisinės problemos nėra esminės bei kritinės ir nesudaro galimybių perkančiajai organizacijai nevykdyti elektroninių viešųjų pirkimų.
4. Informacijos apie elektrinius viešuosius pirkimus yra, tačiau ji išskaidyta įvairiuose šaltiniuose. Viešųjų pirkimų dalyviams, susidūrus su visiškai nauju teisiniu reiškiniu, yra ypatingai sudėtinga atsirinkti naudingiausią informaciją.
5. Elektroninis aukcionas, išimtinai elektroninėmis priemonėmis atliekamas procesas, kurio taikymas kitų šalių praktikoje davė teigiamų rezultatų. Šiam procesui Lietuvoje taip pat rodomas išimtinis dėmesys, tačiau siekiant aktyvaus elektroninio aukciono taikymo reikėtų įpareigoti perkančiąsias organizacijas tam tikrais atvejais taikyti elektroninį aukcioną. Tik taip būtų įmanoma pasiekti tai, kad elektroninis aukcionas taptų ne vien teoriškai egzistuojanti galimybė ar itin reta išimtis taikoma viešųjų pirkimų praktikoje, o dažnai naudojamas viešojo pirkimo procedūra, leidžianti tiekėjams konkuruoti dėl kainų, o perkančiajai organizacijai gauti jai naudingą pasiūlymą bei racionaliai naudoti pirkimui skirtas lėšas.

PASIŪLYMAI

1. Siekiant elektroninių viešųjų pirkimų sistemos bei teisės aktų tobulinimo, viešųjų pirkimų vykdymo lengvinimo, informacijos išsiskaidymo įvairiuose šaltiniuose problemos sprendimo, turėtų būti išleistas vadovėlis (elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo vadovas), kuris susistemintų informaciją apie viešuosius pirkimus (pateiktu ne tik teisinio pobūdžio informaciją, tačiau ir detalesnę mokslinę analizę) vykdomus elektrininėje erdvėje, atskleistų tokių pirkimų ypatybes.
2. Apibendrinus Viešųjų pirkimų statymo ir Strategijos nuostatas siūlytina tobulinti Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas⁶⁸ pateikiant aiškų ir nedviprasmišką elektroninio viešojo pirkimo apibrėžimą: Elektroninis viešasis pirkimas – pirkimas, vykdomas elektroninėmis priemonėmis, naudojant Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą ar kitas sistemas, elektroninėmis priemonėmis pateikiant skelbimą apie pirkimą (neskelbiamų pirkimų atveju – kvietimą), kitus pirkimo dokumentus ir priimant visus tiekėjų pasiūlymus.
3. Siekiant, kad elektroninio aukciono vykdymo skatinimas netaptų vien tik teoriniu tikslu, būtina įtvirtinti pareigą perkančiosios organizacijos, tam tikrais atvejais privalomai vykdyti elektroninius aukcionus. Taip pat nustatant ir kai kurias išimtis, kuomet aukciono perkančioji organizacija galėtų netaikyti. Tokiems atvejams autorius priskiria pirkimus, kai:
 - a. gaunamas tik vienas pasiūlymas;
 - b. dėl techninių ar meninių priežasčių arba dėl priežasčių, susijusių su išimtinių teisių apsauga, prekes pateikti, paslaugas pateikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas;
 - c. neišvengiamai būtina pirkimą atlikti ypač skubiai dėl įvykio, kurio perkančioji organizacija negalėjo numatyti, kai tokio pirkimo neįmanoma atlikti atviro, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdais šiame įstatyme nustatytais terminais.
4. Papildyti Viešųjų pirkimų įstatymo 65 straipsnį arba paskelbti aukciono vykdymo tvarką, kurioje būtų reglamentuotas elektroninio aukciono vykdymo procesas, procedūrų terminai, sąlygos, kaip ir kokiais terminais tiekėjai pasibaigus aukcionui detalizuoja pirkimo objekto sudėtines kainas.

⁶⁸ 1 priedas.

5. Atsižvelgiant į aukciono specifiką, greitą jo procesą ir taip pat siekiant užtikrinti tinkamą tiekėjų interesų gynimą, autorius siūlo koreguoti arba aukciono sąvoką, numatant, kad aukcionas – tai nepertraukiamas procesas arba koreguoti Viešųjų pirkimų įstatymo 94 straipsnio 3 dalį. Perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo pretenziją, sustabdo pirkimo procedūras, kol ši pretenzija bus išnagrinėta ir priimtas sprendimas, todėl siūlytina nustatyti, kad jeigu pretenzija gaunama aukciono metu – procedūros stabdomos pasibaigus aukcionui.

NAUDOTŲ INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Specialioji literatūra:

1. „Elektroninės valdžios Lietuvoje būklė ir perspektyvos“ studija, Lietuvos laisvosios rinkos institutas, Vilnius, 2006 gruodžio 17;
2. „Viešieji pirkimai Lietuvoje ir Europos Sąjungoje“, 2006. Kauno Europos verslo ir informacijos centras, Kaunas;
3. Advancing public procurement: Practices, Innovation and Knowledge-sharing, 2007. PrAcademics Press, Boca Raton, Florida, USA;
4. Bovis Christopher „EU public procurement law“, 2007. Hampshire : Palgrave Macmillan;
5. Sue Arrowsmith „Public procurement law review“, 1999. Sweet and Maxwell Limited and contributors;
6. „Regulating Public Procurement Internal Market Aquis: European Experience and National Perspectives“, 2005. Sophia, Bulgaria;
7. „The Economics of Public Procurement“, 2006. Servizio Italiano Pubblicazioni Internazionali S. p. A., Rome, Italy;
8. Trepte Peter-Armin „Public procurement in the EU : a practitioner’s guide“, 2007;

Teisės aktai:

9. 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB 2004 m. kovo 31 d. koordinuojanti subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, pirkimų procedūras // <http://www.vpt.lt/admin/uploaded/direktyva17LT.doc>;
10. 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo // <http://www.vpt.lt/admin/uploaded/direktyva18LT.doc>;
11. Europos Bendrijų komisijos komunikatas tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Elektroninių viešųjų pirkimų teisinės sistemos įgyvendinimo veiksmų planas“. Briuselis, 2004.12.13 http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/eprocurement/actionplan/actionplan_lt.pdf;

12. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262;
13. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, IX-743;
14. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 39, 40, 43, 45, 49, 57, 62, 74, 85, 86, 89, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 15(1) straipsniu įstatymas // Valstybės žinios. 2009, Nr. 93-3986;
15. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 31, 33, 38, 39, 41, 51, 57, 58, 70, 72, 75, 79, 81, 93, 95, 98, 100 straipsnių, IV skyriaus, 1 ir 2 priedėlių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios. 2008, Nr. 81-3179;
16. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 4-102;
17. Lietuvos Respublikos viešojo pirkimo įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 84-2000;
18. Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. VIII-1822;
19. Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. X-767 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ // Valstybės žinios, 2006, Nr. 80-314;
20. Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. XI-52 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ // Valstybės žinios, 2008, Nr. 146-5870;
21. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1332 „Dėl Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2009, Nr. 127-5496;
22. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimas Nr. 2115 „Dėl elektroninės valdžios koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 2-54;
23. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 8 d. nutarimas Nr. 625 „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, 73-2649;
24. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. vasario 28 d. nutarimas Nr. 229 „Dėl nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 20-652;
25. Valstybės ilgalaikės raidos strategija. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu // Valstybės žinios. 2002, Nr. 113 – 5029;
26. Lietuvos Respublikos Vyriausybės Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija // <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/VIRS/%C5%AAkio%20strategija/galutine040121.doc>;

27. Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. XI-52 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ // Valstybės žinios, 2008, Nr. 146-5870;
28. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1332 „Dėl Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2009, Nr. 127-5496;
29. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2009 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. 1S-49 „Dėl apie planuojamus vykdyti viešuosius pirkimus skelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2009, Nr. 60–2396; 2009, 129-5633;
30. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2009 m. rugpjūčio 31 d. įsakymas Nr. 1S-90 „Dėl Perkančiųjų organizacijų prašymų pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės Žinios. 2009, Nr. 106-4463;
31. Viešųjų pirkimų tarnybos prie LRV direktoriaus 2009 metų birželio 20 dienos įsakymas Nr. 1S-50 „Dėl viešųjų pirkimų vykdymo naudojantis Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis vadovo patvirtinimo“ // <http://www.vpt.lt/admin/uploaded/2009/epirkimai/Vadovas.pdf>;

Kiti šaltiniai:

32. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 6, 7, 8, 13, 15, 18, 22, 23, 24, 31, 32, 39, 41, 54, 58, 78, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97 straipsnių ir priedo papildymo ir pakeitimo, įstatymo papildymo 21(1), 94(1), 95(1), 95(2) straipsniais, įstatymo 98, 99, 100 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektas // http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=9518&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=;
33. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 39, 40, 43, 45, 49, 57, 62, 74, 85, 86, 89, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 15(1) straipsniu įstatymo 12, 32 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas // http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8276&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=;
34. Studija „Lietuvos viešųjų pirkimų tobulinimo ir plėtros strategija“, 2007. <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc08/VPI-strategija.doc>;

35. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Informacinis biuletenis, 2008 metų spalio numeris Nr. 4(26) // http://www.vpt.lt/admin/uploaded/IB/IB2008_04.pdf;

Internetiniai tinklalapiai:

36. Lietuvos Respublikos Seimo interneto svetainė - www.lrs.lt;

37. http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/index_en.htm;

38. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės interneto svetainė - www.vpt.lt;

39. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0229:FIN:LT:PDF>;

40. http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/eprocurement/actionplan/actionplan_lt.pdf;

41. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_1?p_id=8276&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov= ;

42. https://www.eparasas.lt/lit/TeisininkasRytis_Cesna/215;

43. http://www.litlex.lt/portal/start_visuom.asp?act=news&Tema=44&str=4988;

44. <http://www.alfa.lt/straipsnis/c84598>; prisijungimo laikas: 2009-10-02;

45. <http://www.sekunde.lt/content.php?p=read&tid=12555>; prisijungimo laikas:2009-10-03;

46. <http://www.delfi.lt/news/economy/ITbussines/article.php?id=18050330&categoryID=20172>.

SANTRAUKA

Viešųjų pirkimų vykdymas elektroninėje erdvėje

Magistro baigiamajame darbe tema „Viešųjų pirkimų vykdymas elektroninėje erdvėje“ autorius analizuoja informacijos apie elektroninius viešuosius pirkimus šaltinius, elektroninių viešųjų pirkimų vykdymą reglamentuojančius teisės aktus bei pateikia praktikoje susiklostančių problemų analizę, galimus jų sprendimo būdus.

Magistro darbą sudaro dvi dalys.

Pirmoje darbo dalyje nagrinėjami informacijos apie elektroninius viešuosius pirkimus šaltiniai bei teisės aktai reglamentuojantys elektroninius viešuosius pirkimus. Pateikiama teisės aktų bei šaltinių klasifikacija.

Antroje dalyje pateikiama praktikoje susiklostančių teisinių problemų analizė, siūlomi galimi tokių problemų sprendimo būdai. Aprašoma praktinė situacija. Apibrėžiama elektroninio viešojo pirkimo sąvokos problema, siūlomas naujas elektroninio viešo pirkimo apibrėžimas. Taip pat antroje dalyje pateikiama elektroninio aukciono analizė, jo privalumai, teisinio reguliavimo ypatumai. Analizuojama ir dinaminė pirkimų sistema, jos ypatumai. Paskutinėje antros skyriaus dalyje aprašomos dažniausiai pasitaikančios praktikoje problemos, reglamentavimo neaiškumai.

Pagrindinės sąvokos: elektroniniai viešieji pirkimai, Viešųjų pirkimų įstatymas, Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema, elektroninis aukcionas, dinaminė pirkimų sistema.

SUMMARY

Public procurement in e-environment

Author in master work “Public procurement in e environment” emphasizes on analysis of methodical and legal information sources on e-public procurement and public procurement legislation concerning execution of e-tenders. Author analyzes the most common practical problems and suggests possible methods for solving them.

This work is divided into two parts.

In the first part author examines methodical and legal information sources about e-public procurement and also legislation concerning e-public procurement. There are given information sources about e-public procurement classification.

Second part is dedicated for analysis practice situation, the most common practical problems and ways of solving them. The author gives electronic public procurement definition. Also there are analyzing: an electronic auction, dynamic purchasing system, legislative issues.

Keywords: electronic public procurement, Law on public procurement, Central portal of public procurement, an electronic auction, dynamic purchasing system.

PRIEDAI

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO 2, 31 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO
ĮSTATYMAS**

m. d. Nr.
Vilnius

(Žin., 1996, Nr. 84-2000; 2006, Nr. 4-102; 2008, Nr. 81-3179; 2009, Nr. 93-3986)

1 straipsnis. 2 straipsnio papildymas

Papildyti 2 straipsnį 32 dalimi:

„32. **Elektroninis viešasis pirkimas** – pirkimas, vykdomas elektroninėmis priemonėmis (naudojant Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą ar kitas sistemas) pateikiant skelbimą apie pirkimą (neskelbiamų pirkimų atveju – kvietimą), kitus pirkimo dokumentus ir priimant visus tiekėjų pasiūlymus.“

2 straipsnis. 31 straipsnio 3 dalies papildymas

Pakeisti 31 straipsnio 3 dalį ir išdėstyti ją taip:

„3. Vokus atplėšia vienas iš Komisijos narių pasiūlymus pateikusių ir dalyvaujančių Komisijos posėdyje tiekėjų ar jų atstovų akivaizdoje. **Jei susipažįstama su elektroninėmis priemonėmis gautais pasiūlymais, tai daugiau kaip pusė komisijos narių suveda prisijungimo prie CVP IS duomenis.** Vokai atplėšiami ir tuo atveju, jei į šį posėdį tiekėjas ar jo atstovas neatvyksta.“

3. straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja nuo m. d.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTĖ

DALIA GRYBAUSKAITĖ

**INTERVIU SU VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ TARNYBOS ELEKTRONINIŲ PIRKIMŲ
PALAIKYMO IR PLĖTROS POSKYRIO VEDĖJU**

1. Jūsų išsilavinimas?

Aukštasis (magistras).

2. Jūsų užimamos pareigos Viešųjų pirkimų tarnyboje?

Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Informacinių technologijų skyriaus Elektroninių pirkimų palaikymo ir plėtros poskyrio vedėjas.

3. Kiek metų dirbate Viešųjų pirkimų tarnyboje?

5 metai.

4. Elektroniniai viešieji pirkimai visiškai naujas, mažai nagrinėtas reiškinys viešųjų pirkimų sistemoje, Jūsų nuomone ar pakankamai pateikiama mokslinės literatūros, bei kitos informacijos susijusios su elektroniniais viešaisiais pirkimais?

Informacijos apie elektroninius viešuosius pirkimus nėra pakankamai. Ypatingai jaučiamas mokslinės literatūros trūkumas, kuri pateiktų ne tik bendro pobūdžio informaciją, bet ir gilesnę teisės aktų analizę. Atskleistų tokių pirkimų ypatybes, teisinio reglamentavimo aspektus.

5. Vis dažniau pasigirsta teiginiai, kad visi viešieji pirkimai bus vykdomi išimtinai elektroninėje erdvėje, Jūsų nuomone ar yra reali tokia situacija kai neliks tradicinėmis priemonėmis vykdomų viešųjų pirkimų?

Kol kas tokia situacija neįmanoma. Šiuo metu nėra įmanoma visus viešuosius pirkimus vykdyti elektroninėje erdvėje, be to tai būtų net neracionalu, nes dėl kai kurių pirkimų ypatumų, tokių pirkimų tiesiog nebūtų įmanoma įvykdyti.

6. Su kokiomis problemomis, dažniausiai susiduria perkančioji organizacija, vykdydama elektroninius viešuosius pirkimus.

Viena iš dažniausiai pasitaikančių problemų, tai elektroninės formos pasiūlymo galiojimo užtikrinimo nebuvimas. Pavyzdžiui, garantijas išduoda privačios bendrovės ir nuo jų išreikštos valios priklauso, ar persikels naujųjų technologijų taikymas ir į garantijų išdavimo sistemą. Viešųjų pirkimų tarnyba ne kartą kreipėsi į privačius subjektus teikiančius, pasiūlymo galiojimo užtikrinimus, pavyzdžiui, banko garantijas, su prašymu įvertinti tokių paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę galimybę.

Dar viena dažnai pasitaikanti problema, tai aiškaus reglamentavimo nebuvimas, ne visi teisės aktai yra pritaikyti sklandžiam elektroninių viešųjų pirkimų vykdymui. Kai kurios teisės aktų

normos neaiškiai apibrėžia įvairias situacijas, dėl to, būna ypatingai apsunkinamas tokių normų taikymas. Perkančiosios organizacijos skirtingai interpretuoja tokias teisės normas, iš to atsiranda ir pertekliniai reikalavimai, pavyzdžiui, pasirašinėti saugiu elektroniniu parašu visus dokumentus ir dar bendrai tiekiant pasiūlymą. Tokių reglamentavimo problemų šalinimo operatyvumo trūkumas gali būti siejamas ne tik su realios praktikos nebuvimu bet ir su valstybės valdymo aparato inertiškumu, naujovių baime, natūraliu pasipriešinimu naujovėms.

7. Jūsų nuomone ar Viešųjų pirkimų įstatymas yra pakankamai pritaikytas elektroninių viešųjų pirkimų sklandžiam vykdymui?

Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimai įtvirtino pareigą perkančiosioms organizacijoms vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus, tačiau atidžiau panagrinėjus patį įstatymo tekstą akivaizdu, kad su keliom nedidelėm išimtim, visas dėmesys skirtas tradicinėmis priemonėmis atliekamiems viešiesiems pirkimams. Vien pareigos nustatymas, tačiau reglamentavimo netikslinimas, nėra ypatingai teigiamas veiksnys. Ta pati situacija kartojasi ir 17 bei 18 direktyvose, kuriose nežiūrint į tai, kad akcentuojami elektroninėmis priemonėmis vykdomi viešieji pirkimai, tačiau pačiame direktyvos tekste, tokiems pirkimams nėra skiriamas pakankamas dėmesys.

8. Nežiūrint į kai kuriuos sunkumus, su kuriais susiduria perkančiosios organizacijos, elektroniniai viešieji pirkimai yra vykdomi, kiek šiuo metu iki 2009 metų lapkričio 24 dienos yra vykdomų ir įvykusių elektroninių viešųjų pirkimų?

Šiai dienai Lietuvoje yra vykdomi ir įvykę 434 elektroniniai pirkimai, iš kurių 279 pirkimai buvo skelbiami.

9. Jūsų nuomone koks veiksnys labiausiai lėmė tokių pirkimų skaičiaus padidėjimą? 2009 metų kovo mėnesį buvo įvykę tik 3 elektroniniai pirkimai, šiandien tokių pirkimų vykdoma žymiai daugiau.

Ypatingos reikšmės tokių pirkimų skatinimui turėjo jų vykdymo privalomumo įtvirtinimas. Kol viešųjų pirkimų vykdymas nebuvo privalomas, tik vienetai perkančiųjų organizacijų buvo pradėjęs vykdyti tokius pirkimus. Kitos perkančiosios organizacijos, nežiūrint į pakankamą teisinę bazę, technines galimybes, Viešųjų pirkimų tarnybos teikiamą metodinę pagalbą, vykdomus apmokomuosius seminarus, nerodė ypatingo susidomėjimo viešųjų pirkimų vykdymu elektroninėje erdvėje. Perkančiosios organizacijos buvo pripratusios prie tradicinės, nusistovėjusios tvarkos ir tikrai nenorėjo visko keisti.

Labai ačiū už sugaištą laiką ir išsamius atsakymus.